

**Porin seudun
ympäristöterveydenhuollon
valvontasuunnitelma 2021**

Sisällys

Sisällys

1. YLEISOSA.....	5
1.1 Johdanto	5
1.2 Valvontasuunnitelman sisältö ja rakenne	5
1.3 Terveysvalvonnan voimavarat ja tehtäväjako	6
1.4. Tarkastukset.....	6
1.5 Tietojärjestelmät.....	7
1.6 Riskinarviointi	7
1.7 Valvonnan painopisteet ja projektit.....	8
1.8 Koulutus	8
1.9 Laadunhallinta	8
1.10 Häiriötilanteisiin varautuminen	9
1.11 Viestintä	9
1.12 Maksullisuus.....	9
1.13 Suunnitelman seuranta ja toteutumisen arviointi.....	10
2. ELINTARVIKEVALVONTA.....	10
2.1 Lainsäädäntö.....	10
2.2 Elintarvikevalvonnan kohteet	10
2.2.1 Ilmoitettavat elintarvikehuoneistot.....	10
2.2.2 Hyväksyttävät elintarvikehuoneistot.....	11
2.3 Valvontakohteiden riskiluokitus ja tarkastuksiin käytettävä aika	11
2.4 Tarkastukset.....	12
2.5 Pakkokeinot.....	13
2.6 Näytteenotto.....	13
2.7 Epidemiat ja terveysvaaratilanteet	14
2.8 Muu valvonta.....	15
2.8.1 Suuret yleisötilaisuudet.....	15
2.8.2 Alkutuotanto.....	15
2.8.3. Vienti.....	15
3. TUPAKKA- JA LÄÄKELAIN VALVONTA	16
3.1 Lainsäädäntö.....	16
3.2 Valvontakohteet.....	17
3.2.1 Myyntipaikat	17
3.2.2 Tupakointikieltojen ja rajoitusten valvonta	18
3.2.4. Tupakointitilalliset ravintolat.....	18
3.2.5 Yleisötilaisuudet	18
3.2.6 Asuinyhteisöjen tupakointikiellot	18
3.3 Valvonnan riskinarvioinnin perusteet.....	19

4 TERVEYDENSUOJELU.....	20
4.1 Lainsäädäntö.....	20
4.2 Valvontakohteet.....	20
4.2.1 Ilmoitusvelvolliset kohteet.....	21
4.2.2 Hyväksyttävät kohteet	21
4.3 Valvontakohteiden riskiluokitus, tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytettävä aika.....	22
4.4 Tarkastukset.....	22
4.4.1 Koulujen ja oppilaitosten tarkastukset.....	23
4.4.2 Asunnontarkastukset.....	24
4.4.3 Laivatarkastukset	25
4.4.5 Talousveden valvonta	26
4.4.6 Uimarantojen valvonta.....	26
4.4.7 Uimahallien ja yleisten altaiden valvonta.....	27
4.4.8 Suuret yleisötilaisuudet.....	28
4.5 Pakkokeinot.....	29
5. ELÄINTEN TERVEYS- JA HYVINVOINTIOHJELMA	29
5.1 Lainsäädäntö.....	29
5.2 Voimavarat	31
5.2.1 Henkilöressit, vastualueet ja työnjako	31
5.2.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen.....	33
5.3 Tietojärjestelmät	33
5.4 Yhteistyö ja viestintä	35
5.5 Maksut	36
5.6 Eläinten terveyden valvonta.....	36
5.6.1 Eläintautivalmius	36
5.6.2 Eläintautien ilmoittaminen.....	38
5.6.3 Eläintauteja tutkivat laboratoriot.....	39
5.6.4 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveysvalvonta.....	39
5.6.5 Muu eläintautivalvonta.....	40
5.7 Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvonta.....	41
5.8 Sisämarkkina- ja kolmasmaa kauppa.....	41
5.9 Eläinten hyvinvoinnin valvonta	44
5.9.1 Epäilyyn perustuva tarkastus.....	46
5.9.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonta.....	47
5.9.3 Muu hyvinvoinnin valvonta.....	47
5.10 Eläimistä saatavat sivutuotteet.....	48
5.10.1 Sivutuotelaistosten valvonta	48
5.10.2 Sivutuotteita käyttävien ja hävittävien toimijoiden valvonta	49
5.11 Täydentävien ehtojen valvonta.....	49
5.12 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen	50
5.12.1 Peruseläinlääkäripalvelu.....	50

5.12.2 Kiireellinen eläinlääkäriapu	52
5.12.3 Saatavuus- ja laatutavoitteet.....	53
5.12.4 Toimitilat ja välineresurssit.....	55
5.13 Seuranta, arviointi ja raportointi.....	56
6. LIITTEET	57

1. YLEISOSA

1.1 Johdanto

Ympäristöterveydenhuolto on ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, josta säädetään terveydenhuoltolaissa. Se määritellään osaksi perusterveydenhuoltoa siten, että ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on ympäristöperäisten terveysriskien vähentämiseen, poistamiseen ja ehkäisemiseen tähtäävä toiminta.

Ympäristöterveydenhuollosta säädetään terveydenhuoltolain (1326/2010) lisäksi terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa (23/2006), tupakkalaissa (549/2016) ja eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009). Em. lakien lisäksi ympäristöterveydenhuolto vastaa lääkelain 54a – 54d §:n mukaisesta nikotiinivalmisteiden myynnin valvonnasta.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö sekä valtioneuvoston valvontasuunnitelma-asetus (665/2006) edellyttävät kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää.

1.2 Valvontasuunnitelman sisältö ja rakenne

Porin seudun ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmassa on otettu huomioon ympäristöterveydenhuollon valtakunnallinen yhteinen valvontasuunnitelma, joka sisältää keskusviranomaisten toimialakohtaiset suunnitelmat. Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma sisältää yleisosan ja toimialoittain elintarvike-, terveydensuojelu-, tupakka- ja lääkelain- sekä eläinlääkintähuollon suunnitelmat, joissa on kuvattu tarkastusten sisältö, valvontakohteiden tarkastustiheys, paikallinen riskinarviointi, tarkastuksiin keskimäärin käytettävä aika, viranomaisen toimesta tapahtuva näytteenotto sekä valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.

1.3 Terveysvalvonnan voimavarat ja tehtäväjako

	Käytettävissä olevat resurssit /htv	Suunnitelmallisen valvonnan laskennallinen tarve /htv
Terveysturvajelu	5,0	1,0
Tupakka- ja lääkelainvalvonta	0,4	0,23
Elintarvikevalvonta	6,6	2,14
Avustava henkilökunta	3,5	
Ympäristöterveydenhuollon johtaminen	1,0	
Eläinlääkäripalvelut	6,5	
Eläinsuojeluvalvonta	1,35	
Eläintautivalvonta	0,15	
Yhteensä	24,5	

Suunnitelmallisen valvonnan laskennallisessa tarpeessa huomioidaan ainoastaan etukäteen tiedossa olevat suunnitelmalliset tarkastuskäynnit sekä näytteenotto. Tämän lisäksi resurssitarvetta lisää huomattavasti kaikki suunnittelematon valvontatyö, kuten vuoden aikana vireille tulevien uusien valvontakohteiden käsittely, ennalta arvaamattomien epidemia- tai terveyshaittaepäilyjen selvittäminen, vireille tulevien asunnontarkastuspyyntöjen hoitaminen, mahdolliset laivatarkastukset, lausuntopyyntöt, viranomaisyhteistyö, pakkokeinomenettelyt, suunnittelu- ja raportointi sekä kehitteillä olevien tietojärjestelmien muutokset ja toimimattomuudet. Nämä huomioiden valvonnan kokonaistyöpanostarve on suurempi kuin suunnitelmallisen valvonnan laskentatarpeen osoittama määrä.

1.4. Tarkastukset

Tarkastuskäynnit ovat oleellinen osa selvitetäessä valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimustenmukaisuutta. Ne ovat myös hyvä tilaisuus toiminnanharjoittajille saada viranomaisilta neuvontaa ja ohjausta. Tarkastukseen valmistautuminen sisältää tarkastettavien asioiden suunnittelun ennakkoon siltä osin kun se on mahdollista, koska tarkastuksella voi tulla esiin asioita, joihin ei ole etukäteen varauduttu. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, olosuhteisiin, omavalvontaan, asiakirjoihin, tuotteisiin ja toimintatapoihin. Yksittäinen tarkastus voi käsittää koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Pelkkä näytteenottokäynti ei ole tarkastus.

Tarkastuksen sisältö määräytyy sen mukaan, millaiseen kohteeseen ja minkä lain perusteella se tehdään. Joihinkin kohteisiin on tarkoituksenmukaista tehdä tarkastus samanaikaisesti useamman lain perusteella. Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus.

Tarkastuskäynti voi olla joko ilmoituksen tai hakemuksen käsittelyyn liittyvä tarkastus, perustarkastus, uusintatarkastus tai epäilyyn perustuva tarkastus. Suunnitelmallisia tarkastuksia ovat perustarkastus sekä sen seurauksena mahdollisesti tehtävä uusintatarkastus. Valvontasuunnitelmaan kirjattu tarkastustiheys ilmaisee kuinka monta perustarkastusta kohteeseen on vuoden aikana suunniteltu tehtäväksi. Jos tarkastuksella havaitaan sellaisia epäkohtia, joiden korjaamiseksi on annettava kehoitus tai määräys ja näihin liittyen määräaika, suoritetaan uusintatarkastus määräajan umpeuduttua. Uusintatarkastus on myös suunnitelmaan sisältyvä maksullinen tarkastus eikä se korvaa vuoden aikana mahdollisesti suunniteltuja perustarkastuksia.

1.5 Tietojärjestelmät

Ympäristöterveydenhuollossa on käytössä Ruokaviraston ylläpitämä valtakunnallinen tiedonhallintajärjestelmä VATI. Järjestelmään kirjataan ympäristöterveydenhuollon tapahtumat pois lukien eläinlääkintähuolto.

1.6 Riskinarviointi

Terveysvalvonnassa on kyse kahdenlaisesta riskinarvioinnista. Valvontaviranomaisen toiminta tähtää siihen, että valvottavilla kohteilla on toimiva riskien hallintajärjestelmä siten, että toiminnasta tai tuotteista ei aiheudu riskiä kuluttajien, muiden käyttäjien tai lähialueen väestön terveydelle tai hyvinvoinnille. Riskit voivat olla mikrobiologisia, kemiallisia tai fysiologisia tekijöitä. Suunnitelmallinen valvonta perustuu jatkuvaan riskien arviointiin. Riskin suuruuteen vaikuttavat toiminnan laajuus ja luonne, vaaralle altistuvien määrä sekä vaaran vakavuus ja toteutumisen todennäköisyys.

Lainsäädäntö ja keskusviranomaisten laatima kohdeluokituksiin perustuva valvontatarve sisältävät lähtökohtaisen riskinarvioinnin. Porin seudun ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmassa valvottavien kohteiden riskianalyysi on tehty arvioimalla vaaratekijät sekä vaaran todennäköisyys. Analyysi perustuu valvontahistoriaan, toiminnan laatuun ja paikallistuntemukseen. Arvioinnin perusteella tiettyjen valvontakohdetyyppien tarkastustiheyttä on vähennetty tai nostettu keskusviranomaisten suosituksista. Lähtökohtaisesti tarkastustiheyttä vähennettäessä arvio perustuu kohteiden pieneen kokoon, asiakkaiden vähäiseen määrään tai toiminnan erityiseen riskittömyyteen. Valvontakohdetyyppien lisäksi suunnitelmassa on mahdollistettu valvontatiheyden vähentäminen myös kohdekohtaisesti silloin, jos valvontahistoriassa määritellyt kriteerit täyttyvät.

1.7 Valvonnan painopisteet ja projektit

Porin seudun ympäristöterveydenhuollossa noudatetaan soveltuvin osin valtakunnallisia painopisteitä ja projekteja.

1.8 Koulutus

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö on pääosin korkeakoulutettua ja tehtävät vaativia asiantuntijatehtäviä, joiden menestyksellinen hoitaminen edellyttää jatkuvaa tietojen ajan tasalla pitämistä ja osaamisen kehittämistä. Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan hyvä koulutustavoite olisi peruskoulutuksen pituudesta, työn vaativuudesta ja toimenkuvasta riippuen keskimäärin kahdeksan koulutuspäivää vuodessa viranhaltijaa kohden. Koulutuspäiviksi lasketaan varsinaisten koulutuspäivien lisäksi myös muu ammattitaidon edistäminen, kuten työnohjauspäiviin osallistuminen, malliasiakirjoihin perehtyminen sekä muu suunnitelmallinen pätevyyden ylläpito.

1.9 Laadunhallinta

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntö edellyttää valvonnan olevan suunnitelmallista, laadukasta, tehokasta ja oikeudenmukaisesti kohdennettua. Valvonnan tulee myös olla hyvän hallinnon mukaista ja sille tulee varata riittävät voimavarat. Elintarvikelain mukaan kunnan elintarvikeviranomaisen tulee laatia toimintaansa sopiva laatujärjestelmä.

Porin seudun ympäristöterveydenhuollossa on vuodesta 2018 ollut käytössä LaatuNet laadunhallintajärjestelmä. LaatuNet on ympäristöterveydenhuollon yhteinen, valtakunnallinen selainpohjainen järjestelmä, joka pohjautuu ISO 9001 -standardiin ja terveydenhuollon SHQS-laatujärjestelmään. LaatuNet sisältää digitaalisen laatujärjestelmälustan, sisäiset ja ulkoiset auditoinnit, poikkeama- ja reklamaatiohallinnan, toiminnan tavoitteet ja mittareiden seurannan sekä laadunhallintaan liittyvän ohjauksen ja neuvonnan. Laadunhallinnan työkalujen avulla on tarkoitus havaita ja korjata epäkohtia toiminnassa.

Laadunhallinnan tukemiseksi on perustettu laatutyöryhmä, joka vastaa Porin seudun ympäristöterveydenhuollon laadunhallinnan suunnittelusta ja toteutuksesta. Laatutyöryhmä asettaa laadunhallinnan tavoitteet, tekee laadunhallinnan vuosisuunnitelman, järjestää sisäiset ja tilaa ulkoiset auditoinnit, käsittelee toiminnassa havaitut poikkeamat sekä seuraa indikaattorituloksia. Sisäiset ja ulkoiset auditoinnit tehdään auditointisuunnitelman mukaisesti.

1.10 Häiriötilanteisiin varautuminen

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä (EL 46 §, EtL 43 §, TsL 8 §) on määräykset siitä, että kunnan terveysuojeluviranomaisen on ennakolta varauduttava häiriötilanteisiin, tilanteiden aiheuttamien terveyshaittojen ehkäisemiseksi, selvittämiseksi ja poistamiseksi. Häiriötilanteisiin varaudutaan tarvittavin varo- ja valmiustoimenpitein yhteistyössä muiden viranomaisten ja laitosten kanssa.

Todennäköisiä, mahdollisesti useita kertoja vuodessa esiintyviä normaaliolojen häiriötilanteita ovat epäilyt ruokamyrkytyksistä ja elintarvikkeen tai veden välityksellä leviävistä infektioista. Terveysvaaraa mahdollisesti aiheuttavia erityistilanteita esiintyy käytännön työssä jatkuvasti. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi patogeenien bakteerien löytyminen elintarvike- ja pintahygienianäytteenotossa.

Porin seudun ympäristöterveydenhuollolla on erityistilannesuunnitelma. Suunnitelmissa huomioidaan sekä valmiuslain että normaaliolojen poikkeustilanteet. Erityistilannesuunnitelmat tarkastetaan vuosittain.

1.11 Viestintä

Ympäristöterveydenhuollon viestinnän tarkoituksena on varmistaa kansalaisten turvallisuus kaikissa tilanteissa ja auttaa kansalaisia löytämään ne palvelut, joita ympäristöterveydenhuolto tarjoaa. Viranomaisilta odotetaan joustavaa, nopeaa, oikea-aikaista ja asiantuntevaa viestintää. Viestinnän osa-alueita ovat asiakaspalvelu ja tiedottaminen. Valvonnan tuloksien julkaiseminen lisää toiminnan läpinäkyvyyttä ja samalla ympäristöterveydenhuollon tunnettavuus lisääntyy.

Viestintä koostuu sisäisestä -, ulkoisesta - ja kriisiviestinnästä ja nämä kaikki osa-alueet kuuluvat ympäristöterveydenhuollon yksiköissä jokaiselle. Viranomaisen viestinnässä pyritään selkeään ja ymmärrettävään kielenkäyttöön ja käytetään huoliteltua yleiskieltä. Viestintävastuut on jaettu ja jokaisessa yksikössä vastuu viestinnästä kuuluu esimiehelle. Erityisesti häiriö- ja terveysvaaratilanteissa kriisiviestinnän osaaminen on poikkeuksellisen merkittävässä roolissa tilanteen menestyksekkään hoidon kannalta.

1.12 Maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon laeissa säädetään, että kunnan valvontaviranomaisen tulee periä toiminnanharjoittajalta maksu valvontasuunnitelmaan sisältyvästä tarkastuksesta, näytteenotosta ja

tutkimisesta (El 71§, TsL 50§). Poikkeuksena on tupakkalain valvonta, jossa vuosittainen valvontamaksu kattaa kaiken valvonnan (TupL 91 §). Kaikista tässä valvontasuunnitelmassa määritellyistä toimenpiteistä peritään kunnan maksutaksan mukainen valvontamaksu.

1.13 Suunnitelman seuranta ja toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumista seurataan kunnissa reaaliaikaisesti. Suunnitelman toteutuminen käsitellään vuosittain toiminnasta vastaavassa luottamuselimessä ja raportoidaan Vyha-järjestelmään suunnitelmavuoden jälkeisen vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointia hyödynnetään ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämisessä, valvonnan toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa.

2. ELINTARVIKEVALVONTA

2.1 Lainsäädäntö

Elintarvikelain (23/2006) 48 §:n mukaan kunnan tulee laatia säännöllistä elintarvikevalvontaa koskeva valvontasuunnitelma siten, että valvonnassa otetaan huomioon toiminnan riskit ja niin, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Satakunnan elintarvikevalvontasuunnitelma perustuu valvontakohteiden kartoitukseen, niiden riskiluokitukseen ja lainsäädännön asettamiin vaatimuksiin.

2.2 Elintarvikevalvonnan kohteet

2.2.1 Ilmoitettavat elintarvikehuoneistot

Elintarvikealan toimijan on tehtävä kirjallinen ilmoitus elintarvikehuoneistosta 14§:ssä säädetyille viranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista (ilmoitettu elintarvikehuoneisto). Toiminnan saa aloittaa, jos elintarvikehuoneisto täyttää sille asetetut vaatimukset (elintarvikelain muutos 352/2011 13 §). Ilmoitusvelvollisuus koskee myös sellaisia toimijoita, joilla ei ole varsinaista valvottavaa huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana (ns. virtuaalihuoneistot, kotona sijaitsevat elintarvikehuoneistot). Toimijan vaihtuessa siten, että Y-tunnus muuttuu, tulee huoneistosta uusi elintarvikevalvonnan kohde, josta toimija tekee elintarvikelain 13 §:n mukaisen ilmoituksen. Elintarvikevalvontaviranomainen antaa toimijalle todistuksen ilmoituksen käsittelystä.

2.2.2 Hyväksyttävät elintarvikehuoneistot

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä laitokseksi valvontaviranomaiselta ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Hyväksyttävät laitokset tarkastetaan ennen toiminnan aloittamista. Valvontaviranomainen tekee huoneiston hyväksymisestä laitokseksi päätöksen, jossa kuvataan kaikki laitoksen hyväksytyt toiminnot. Päätös tehdään 60 vrk kuluessa asian vireille tulosta. Tieto päätöksestä annetaan tiedoksi Ruokavirastolle, joka antaa laitokselle hyväksymisnumeron ja pitää listaa laitosten hyväksytyistä toiminnoista.

Myös itujen tuotanto on elintarvikevalvontaviranomaisen hyväksynnän vaativaa alkutuotantoa. Hyväksymisvaatimus ei koske pienimuotoista itujen tuotantoa, jossa ituja myydään suoraan kuluttajalle ja/tai toimitetaan paikalliseen vähittäismyyntiin, eivätkä esimerkiksi itujen tuottamista ravintolan keittiössä samassa ravintolassa tarjottavaksi. Pienimuotoiseksi katsotaan toiminta, jossa ituja myydään kuluttajille enintään 5 000 kg vuodessa tai vähittäiskauppaan enintään 5 000 kg vuodessa.

2.2.3 Kontaktimateriaalitoiminta

Elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvalla materiaalilla ja tarvikkeella eli elintarvikekontaktimateriaalilla tarkoitetaan materiaaleja ja tarvikkeita, jotka on tarkoitettu suoraan tai välillisesti joutumaan kosketukseen elintarvikkeen kanssa. Elintarvikelain mukaan elintarvikelainsäädännön vaatimukset koskevat soveltuvin osin elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia materiaaleja ja tarvikkeita. Toimijan, joka saattaa markkinoille elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia tarvikkeita, on ilmoitettava toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta toiminnasta toimipaikan sijaintikunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle (EL 21a §). Elintarvikevalvonta valvoo tuotteiden vaatimustenmukaisuuden toteutumista tarkastamalla pääasiassa toimijan prosesseja ja oma-valvontaa sekä vaatimustenmukaisuutta osoittavia asiakirjoja.

2.3 Valvontakohteiden riskiluokitus ja tarkastuksiin käytettävä aika

Tarkastusten tiheyteen ja tarkastuksiin käytettävään aikaan vaikuttavat riskiluokitus, joka perustuu valvontakohteen toiminnan luonteeseen ja laajuuteen. Säännöllisen valvonnan tarkastuksista on laadittu kohdekohtainen valvontasuunnitelma, jonka riskiluokituksessa ja tarkastustiheyden määrittelyssä

noudatetaan Ruokaviraston ohjetta 10503/4. Suunnitelmassa on esitetty ohjeen mukainen riskinarviointi sekä riskinarvioinnin perusteella suositeltu tarkastustiheys, tarkastukseen käytettävä aika sekä tämän perusteella suunnitellut tarkastukset vuosille 2020-2021.

Toiminnan luonne ja laajuus muodostavat lähtökohdan sille, kuinka merkittävä riski toimintaan liittyy, ja tähän perustuen arvioidaan elintarvikehuoneiston paikallinen valvontatarve. Porin seudun paikallisessa riskinarvioinnissa huomioidaan edellä mainittujen tekijöiden lisäksi myös toiminnan valvontahistoria. Näiden tietojen pohjalta laaditaan tarkastustiheystavoitteet, jotka noudattelevat Ruokaviraston määrittelemää kohteiden riskiluokitusta.

2.4 Tarkastukset

Tarkastukset on määritelty yleisosan kohdassa 2.3. Tarkastus kohdistuu valvottavaan toimintaan. Se voidaan suunnata toimitiloihin, toimintatapoihin, tuotteisiin, olosuhteisiin ja asiakirjoihin. Tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tai jonkin osa-alueen tarkastuksen. Elintarvikelain mukainen Oiva -tarkastus tehdään pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta, koska tarkoitus on tarkastaa sen hetkistä toimintaa yrityksessä. Tarkastusten sisältö vaihtelee kohdekohtaisesti. Tarkastus voi olla uusintatarkastus, päätökseen tai määräykseen liittyvä tarkastus, jälkivalvontaan liittyvä tarkastus tai pelkkä asiakirjatarkastus. Asiakirjatarkastus voi kohdistua esim. virtuaalihuoneistoihin tai kotirauhan piirissä olevan elintarviketoiminnan tarkastamiseen (esim. omavalvontajärjestelmä ja pakkausmerkinnät).

Viranhaltija voi tarkastuksen yhteydessä ottaa tarvittavia näytteitä. Erillisestä suunnitelman mukaisesta näytteenotokäynnistä peritään myös näytteenotosta aiheutuvat kustannukset.

Kaikki elintarvikehuoneistot eivät kuulu säännöllisen valvonnan piiriin. Tällaisia huoneistoja tarkastetaan ainoastaan tarvittaessa, esimerkiksi epäilyyn perustuen, tai erilaisiin valvontaprojekteihin liittyen. Ilmoitetuista huoneistoista erittäin vähäriskisiä ja siksi säännöllisen valvonnan ulkopuolella ovat esimerkiksi pubit ja apteekit. Kohteilla, jotka eivät kuulu säännöllisen valvonnan piiriin, on kuitenkin ilmoitusvelvollisuus.

Elintarvikevalvonnan suunnitelman mukaiset tarkastukset alkutuotantopaikkojen tarkastuksia lukuun ottamatta ovat Oiva -järjestelmän mukaisia tarkastuksia, joista laaditaan Oiva -raportti. Oiva-raporttia ei kuitenkaan muodostu kotona sijaitsevien elintarvikehuoneistojen tarkastuksista. Tarkastusten sisältö määräytyy Elintarviketurvallisuusvirasto Ruokaviraston antamien erillisten ohjeistusten mukaisesti.

Ilmoituksen tai hakemuksen käsittelyn yhteydessä uusi valvontakohte tulee suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Ensimmäinen tarkastus tehdään toiminnan laadusta ja laajuudesta riippuen viimeistään kuuden

kuukauden kuluessa toiminnan aloittamisesta. Uuden kohteen valvontatiheys määräytyy keskusviranomaisen kohdeluokituksen mukaisesti. Ensimmäisen tarkastuksen jälkeen todetaan kohteen riskiluokka ja sen mukainen tarkastustiheys. Ensimmäinen tarkastus ja riskiluokituksen perusteella tehdyt sitä seuraavat tarkastukset ovat maksullisia. Jos epäkohdan tai epäkohtien korjaamiselle on tarkastuskertomuksessa tai pakkokeinoasiakirjassa annettu määräaika, huoneistoon tehdään uusintatarkastus.

Terveysvalvonta osallistuu valtakunnallisiin valvontaprojekteihin käytössä olevien resurssien mukaan.

2.5 Pakkokeinot

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään elintarvikevalvonnassa silloin, kun elintarvikealan toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikemääräysten noudattamiseksi eivätkä muut valvontatoimenpiteet ole riittäviä. Pakkokeinoja ovat Elintarvikelain 55-69 § mukaiset toimet, joita ovat mm. erilaiset määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka, haltuunotto sekä elintarvikehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen.

Vaikka toimivaltaa hallinnollisten pakkokeinojen käyttöön ei olisi siirretty elintarvikevalvontatehtäviä suorittavalle kunnan viranhaltijalle, viranhaltija on kiireellisissä tapauksissa oikeutettu antamaan määräyksiä epäkohdan poistamiseksi, asettamaan kieltoja sekä tekemään haltuunottoa koskevan päätöksen. Tällainen viranhaltijapäätös on viipymättä saatettava kunnan elintarvikeviranomaisen käsiteltäväksi.

2.6 Näytteenotto

Viranomaisnäytteenotto toteutetaan projekteina. Valtakunnallisiin valvontaprojekteihin osallistutaan resurssien puitteissa.

Valvonnassa varaudutaan asiakasvalitusten perusteella tehtäviin tutkimuksiin, elintarvikkeista aiheutuvien terveysvaaratilanteiden tutkimuksiin, ruokamyrkytysten selvittämiseksi tarvittaviin tutkimuksiin sekä elintarvikevalvontaohjelmaan sisältyviin valvonta- ja seurantaohjelmiin.

Elintarvikealan toimija vastaa tuotteidensa turvallisuudesta ja laadusta ja varmistaa sitä myös omavalvonnassa tehtävin tutkimuksin. Laitosvalvonnassa viranomaisnäytteenoton tarkoituksena on

pistokokein varmistaa omavalvonnassa saatujen tutkimustulosten luotettavuutta ja tutkimusten oikeaa kohdentamista. Viranomaisnäytteenotolla ei korvata omavalvontanäytteenottoa.

Viranomaisnäytteenottoa voidaan tarvittaessa lisätä, jos laitoksen omavalvonnan taso havaitaan odotettua huonommaksi, näytteenotto on tarpeen tarkastushavaintojen perusteella, viranomaisnäytteiden tulokset ovat epätyydyttäviä tai muusta vastaavasta syystä. Näytteenotto pyritään tekemään pääsääntöisesti tarkastusten yhteydessä, mutta myös erillisiä näytteenottokäyntejä voidaan tehdä tarpeen mukaan.

Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen, joka ei sisälly suunnitelmaan, on maksullista silloin, jos syynä näytteenottoon on säännösten noudattamatta jättäminen. Maksullista näytteenottoa on esimerkiksi valvonnassa todetun epäkohdan laajuuden selvittäminen, korjaavien toimenpiteiden tekemisen tai riittävyyden varmistaminen tai säädösten noudattamiseksi annetun kehotuksen tai määräyksen noudattamisen tai noudattamatta jättämisen toteaminen tai vahvistaminen.

Porin seudun terveysvalvonnan elintarvikenäytteiden tutkiminen tapahtuu pääasiassa KVVY:n laboratorioissa. Viranomaisnäytteiden tutkimukset sekä sellaiset omavalvontaan sisältyvät tutkimukset, joiden tekemisestä on säädetty elintarvikelainsäädännössä, tulee tutkia laboratorioissa, joka täyttää kansainvälisen standardin SFS 17025 vaatimukset akkreditoituilla tai arvioituilla menetelmillä.

2.7 Epidemiat ja terveysvaaratilanteet

Elintarvikelain 45 §:ssä säädetään, että kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen on, saatuaan ilmoituksen ruokamyrkytysepäilystä tai epäillessään ruokamyrkytystä muusta syystä, viipymättä tehtävä tapausta koskeva selvitys asianmukaisine epidemiologisine ja mikrobiologisine tutkimuksineen yhteistyössä tartuntatautilaissa säädettyjen viranomaisten kanssa sekä toimitettava tarpeelliset ilmoitukset Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle ja Ruokavirastolle. Lain 46 §:n mukaan kunnan on laadittava kuntaa koskeva erityistilanteisiin varautumista koskeva suunnitelma.

Epidemioiden selvittämistä on käsitelty myös ympäristöterveydenhuollon erityistilannesuunnitelmassa. Ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvitystyöryhmä kutsutaan koolle vähintään kerran vuodessa.

Ympäristöterveydenhuolto vastaa epidemian selvittämiskustannuksista siihen saakka, kunnes epidemiasta mahdollisesti vastuussa oleva taho on saatu selville. Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä (1365/2011) määrittelee epidemiatyöryhmän tehtävät ja kokoonpanon.

2.8 Muu valvonta

2.8.1 Suuret yleisötilaisuudet

Porin seudun ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella järjestetään tavallisesti vuosittain monia säännöllisesti toistuvia suuria yleisötilaisuuksia, joihin liittyy myös elintarvikemyyntiä. Suurimmat tilaisuudet ovat kesäaikaan järjestettävät Pori Jazz ja SuomiAreena Jos yleisötilaisuuden järjestäjällä on omaa elintarviketoimintaa, tehdään toiminnasta ilmoitus, joka käsitellään elintarvikelain mukaisesti. Muussa tapauksessa elintarvikealan toimijoita valvotaan suuressa yleisötilaisuudessa itsenäisinä toimijoina. Tilaisuuksiin osallistuvat elintarvikealan toimijat tekevät elintarvikelain 15 a §:n mukaisen tiedotuksen tapahtumasta ja tarvittaessa 13 §:n mukaisen ilmoituksen elintarvikehuoneistosta.

Tapahtumaan tehdään säännöllisesti toimijoiden tarkastuksia elintarvikelain nojalla, jos tapahtuma-alue on rakennettu tapahtumaa varten ja alue on rajattu ja suljettu (henkilöiden oletetaan olevan tapahtuman ajan alueella) ja tapahtuman kokoaikainen kävijämäärä on 20 000 henkilöä tai enemmän tai jos alue ei ole suljettu (esim. markkinakatu) tai on kokoontumishuoneisto ja tapahtuman kokoaikainen kävijämäärä on 40 000 henkilöä tai enemmän.

2.8.2 Alkutuotanto

Porin seudun ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella vuoden 2021 alkutuotannon tarkastukset painottuvat maidontuotantotilojen hygienen tarkastuksiin.

2.8.3. Vienti

Porin seudun ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella on laitoksia, jotka ylläpitävät vientioikeutta Euraasian talousliiton alueelle. Kansalliselta valvonnalta vientihyväksyntä laitoksessa velvoittaa valvomaan laitosten valmiuksia ylläpitää vientimaan vientivaatimuksia. Ruokavirasto ohjaa kuntavalvojia vientiin liittyvässä valvonnassa ja julkaisee mm. säännöllisesti päivitettäviä vientivalvonnan oppaita.

Euraasian talousliiton laitoshyväksynnän saaneisiin laitoksiin on vientimaan viranomaisen vaatimuksesta tehtävä jatkuvaa vientivalvontaa. 1.1.2018 alkaen kaikki paikallisen valvonnan suorittama vientivalvonta tehdään Oiva-tarkastusten yhteydessä ja kirjataan vain Oiva-järjestelmään.

Viennin oivarivit ovat rivejä, joista ei tule julkista Oiva-arvosanaa Oiva-raporttiin, eivätkä ne vaikuta Oivan yleisarvosanaan. Annetut arvosanat näkyvät laitokselle annettavassa tarkastuskertomuksessa sekä valvojille Oiva-järjestelmässä. Tarkastuksen yhteydessä on myös huomioitava, ettei erillinen vientitarkastus ole enää mahdollinen, sillä Oiva-järjestelmään kirjattaessa jokaiseen raporttiin pitää tulla kirjauksia myös julkisille riveille. Julkiset rivit, joita tarkastuksella täytetään, ei kuitenkaan tarvitse olla samoja kuin vientirivit, mutta huomattavat epäkohdat on kirjattava myös vastaaville julkisille riveille.

2.8.4 Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta (ent. ensisaapumisvalvonta)

Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta eli entinen ensisaapumisvalvonta siirtyi elintarvikelain muutoksen myötä vuoden 2020 alussa Ruokavirastolta kuntien ympäristöterveydenhuollolle. Ruokavirasto ohjaa ja neuvoo kuntien elintarvikevalvontaviranomaisia valvonnan järjestämisessä ja toimittaa listan tarkastuskohteista kuntiin. Valvonta tehdään osana muuta kunnan tekemää elintarvikevalvontaa ja kuuluu Oiva-järjestelmän piiriin. Valvonta otetaan huomioon elintarvikehuoneistojen riskinarvioinnissa.

3. TUPAKKA- JA LÄÄKELAIN VALVONTA

3.1 Lainsäädäntö

Tupakkalain (549/2016) 8 §:n mukaan kunta huolehtii alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi ja valvoo alueellaan tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista, omavalvontaa koskevien säädösten noudattamista, markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säädösten noudattamista sekä tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista. Lain 84 §:n mukaan kunta laatii ja hyväksyy tupakkalain noudattamisen säännöllistä valvontaa koskevan tupakkalain valvontasuunnitelman. Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelmassa otetaan huomioon valtakunnallisen valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa.

Lääkelain mukaan kunnan tulee omasta aloitteestaan ja tehtyjen ilmoitusten perusteella tarkastaa nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkoja sekä valvoa nikotiinivalmisteiden myyntiä. Valviran valvontaohjelman mukaisesti valvonnan painopistealueina 2020-2024 ovat omavalvonnan tukeminen, yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa, sekä laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen

yhteistyö. Suunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2020-2024.

Tupakkadirektiiviä muutettiin vuonna 2019. Muutoksen tavoitteena on puuttua paremmin tupakkatuotteiden laittomaan kauppaan tarkemman jäljitettävyyden avulla. Uusi jäljitettävyyjärjestelmä koskee kaikkia tupakkatuotteiden toimitusketjun ja myynnin toimijoita. Tupakkatuotteiden pakkauksissa tulee olla turvaominaisuus- ja jäljitettävyyserkinnot. Uusia jäljitettävyyksvaatimuksia valvotaan toimipaikkoihin tehtävien valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten yhteydessä.

Tupakkalain mukaan tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä saa myydä tai muutoin luovuttaa vain sijaintikunnan myyntipaikalle myöntämän vähittäismyyntiluvan perusteella. Tukkumyynnistä tulee tehdä kirjallinen ilmoitus.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden lupien käsittelyaika terveysvalvonnassa on 14 vuorokautta.

3.2 Valvontakohteet

Kunnat valvovat tupakan vähittäismyyntiä ja mainontaa myyntipaikoissa ja tupakointitilaisissa ravintoloissa sekä tupakointikieltojen noudattamista mm. yleisötilaisuuksissa ja asuinyhteisöissä. Valvira ohjeistaa alueellisia ja paikallisia valvontayksiköitä niille kuuluvien tehtävien hoidossa. Aluehallintovirasto ohjaa tupakkalain alueellista valvontaa.

Tupakkalain 549/2016 sääntelyn piirissä ovat tupakkatuotteiden lisäksi sähkösavukkeet ja sähkösavukkeissa käytettävät nesteet.

Tupakkavalvontaa tehdään pääasiassa elintarvikevalvonnan yhteydessä. Valvonnassa noudatetaan pääosin valvontaohjelman mukaisia tarkastustiheyksiä.

3.2.1 Myyntipaikat

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntipaikan valvontakäynnillä käytetään Valviran laatimaa tarkastuslomaketta. Riskinarvioinnin mukaan valvontakäynnillä tarkastettavia asioita ovat mm. myyntilupa, omavalvonta, tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipakkausten säädöstenmukaisuus, sekä esilläpitokiellon ja markkinointikiellon toteutuminen.

Tukkumyynnin yhteydessä valvotaan lisäksi, että tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä myydään vain toiselle tukkukaupalle tai sille, jolla on tupakkalain 44 § mukainen voimassa oleva tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupa.

3.2.2 Tupakointikieltojen ja rajoitusten valvonta

Tupakointikieltoja ja -rajoituksia valvotaan rakennusten, kulkuneuvojen ja muiden vastaavien paikkojen sisätiloissa, jotka ovat yleisön tai asiakkaiden käytettävissä, ulkotiloissa järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa ja katsomoissa sekä päiväkotien ja esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa.

3.2.4. Tupakointitilalliset ravintolat

Tupakkalain 76 § mukaan ravintolan tai muun ravitsemisliikkeen sisätiloissa tupakointi voidaan sallia ainoastaan tupakointiin hyväksytyssä erillisessä tupakointitilassa. Ruoan ja juoman tarjoilu ja nauttiminen tupakointitilassa on kielletty.

Tupakointitilojen valvontaohjeistuksena käytetään Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2007:2 Ravintolan ja muun ravitsemisliikkeen tupakointitilasta. Tupakointitilojen tarkastuksessa käytetään Valviran laatimaa tarkastuslomaketta.

3.2.5 Yleisötilaisuudet

Tupakkalain 74 § kohdan 2 mukaan tupakointi on kielletty ulkoalueilla järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa ja katsomoissa sekä muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa, joissa osallistujat oleskelevat paikoillaan. Valvonnassa tarkastetaan, että tupakointikieltoalue ja tupakointiin tarkoitettu alue on merkitty selvästi havaittavalla tavalla ja tapahtuman järjestäjä on ohjeistanut esimerkiksi järjestyksenvälvojat puuttumaan tupakointikiellon rikkomiseen. Tapahtumaan tehdään tarkastuksia, jos tapahtuma-alue on rakennettu tapahtumaa varten ja alue on rajattu ja suljettu (henkilöiden oletetaan olevan tapahtuman ajan alueella) ja tapahtuman kokoaikainen kävijämäärä on 20 000 henkilöä tai enemmän tai jos alue ei ole suljettu (esim. markkinakatu) tai on kokoontumishuoneisto ja tapahtuman kokoaikainen kävijämäärä on 40 000 henkilöä tai enemmän.

3.2.6 Asuinyhteisöjen tupakointikiellot

Tupakkalain 78 § mukaan asuinyhteisön yhteisissä ja yleisissä sisätiloissa ei saa tupakoida. Asuinyhteisöllä on mahdollisuus kieltää tupakointi asuinyhteisön hallitsemisissa yhteisissä ulkotiloissa rakennusten sisäänkäyntien ja ilmanottoaukkojen läheisyydessä, lasten leikkialueella ja yhteisillä parvekkeilla. Asuinyhteisö voi hakea kunnalta tupakkalain 79 § mukaisen tupakointikiellon määrittämistä asuinyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Kunnan tulee määrätä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos niistä voi kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai asuintilaan, eikä savun kulkeutumista ole mahdollista rakenteiden korjaamisella tai muuttamisella kohtuudella ehkäistä. Asuintilan haltijalle on ennen kiellon määrittämistä varattava mahdollisuus ehkäistä savun kulkeutuminen myös omilla toimenpiteillään.

Kunnan on hakemuksesta peruutettava määräämänsä tupakointikielto, jos olosuhteet ovat muuttuneet, eikä kiellolle ole enää perusteita. Kiellon peruuttamista voi hakea asuinyhteisö tai kielloa koskevan tilan haltija, jos asuinyhteisö ei olennaisesti muuttuneista olosuhteista huolimatta hae kiellon peruuttamista. Valvonnassa perehdytään ja koulutaudutaan tupakointikieltojen käsittelyyn asuinyhteisöissä, varaudutaan asuinyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittelyyn ja varaudutaan terveydensuojelulain mukaisiin menettelyihin tupakansavun kulkeutumisen johdosta.

3.3 Valvonnan riskinarvioinnin perusteet

Valvonnan riskinarvioinnissa huomioidaan valvontahistoriasta ilmenevät aiemmat rikkomukset tai muulla tavoin ilmenevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin, omavalvonnan puutteellisuus, myyntipaikan läheisyys suhteessa oppilaitoksiin tai muihin alle 18-vuotiaiden suosimiin paikkoihin, ajankohta (esimerkiksi alaikäisten yritykset ostaa tupakkatuotteita lisääntyvät yleensä syksyisin koulujen alettua), tupakansavulle altistuvien ihmisten suuri määrä ja mahdollinen erityisryhmä (lapset, nuoret, vammaiset, sairaat).

Suunnitelmassa huomioidaan myös erilaiset yllättävät valvontatapaukset, esimerkiksi asiakaslähtöiset valitukset. Vuoden 2021 aikana Porin seudun terveysvalvonta ei toteuta tupakkavalvonnan projekteja.

4 TERVEYDENSUOJELU

4.1 Lainsäädäntö

Terveydensuojelulain (763/1994) tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen sekä ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia ympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa. Kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua niin, että asukkaille turvataan terveellinen ympäristö.

Terveydensuojelun yleisen suunnittelun ja valvonnan johto ja ohjaus kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ohjaa terveydensuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten toimeenpanoa ja valvontaa. Aluehallintovirasto ohjaa ja valvoo terveydensuojelua alueellaan.

Terveydensuojelulain 6 §:n mukaisesti kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Kunnan valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma.

Tässä suunnitelmassa esitetään terveydensuojelulain mukaisen valvonnan tavoitteet vuodelle 2021. Suunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2020–2024. Valtakunnallisen valvontaohjelman painopisteet ohjelmakaudella ovat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö. Esimerkkeinä annetaan mm. toiminnanharjoittajien tukeminen riskien tunnistamisessa, joista voi aiheutua terveyshaittaa ja toiminnanharjoittajan omavalvonnan korostaminen säännöllisen valvonnan riskinarvioinnissa, talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi ja -hallinta yhdessä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa sekä valvontatutkimusohjelman päivittäminen, elinympäristöterveyden edistäminen merkittäväksi osaksi kuntien strategiatyötä, terveyshaittojen tunnistaminen viranomaisten yhteistyönä, häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien yhteensovittaminen sekä valmiusharjoitukset.

4.2 Valvontakohteet

Terveydensuojelulain nojalla suunnitelmallisesti valvottavia kohteita ovat talousvettä toimittavat laitokset, koulut ja muut oppilaitokset, päivähoitopaikat, esiopetustilat, vanhainkodit, lastenkodit ja muut vastaavat sosiaalialan yksiköt, kauneushoitolat ja muut huoneistot, jossa harjoitetaan ihonkäsitelyä tai -hoitoa,

solariumit, kuntosalit ja muut julkiset liikuntatilat, yleiset saunat, uimahallit, uimarannat, uima-altaat, uimalat, kylpylät, lasten ja nuorten kerho- ja kokoontumishuoneistot sekä majoitushuoneistot. Valvontakohteet on lueteltu liitteenä olevassa kohdekohtaisessa valvontasuunnitelmassa. Monissa huoneistoissa on useampia toimintoja. Näiden huoneistojen kirjaamisessa yhdeksi tai useammaksi kohteeksi noudatetaan Valviran ohjeistusta. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi terveysvalvonta tekee tarkastuksia tarvittaessa muihinkin kohteisiin terveydensuojelulain vaatimusten valvomiseksi ja mm. osallistuu kuntien sisäilmatyöryhmiin.

4.2.1 Ilmoitusvelvolliset kohteet

Terveydensuojelulain 13 §:ssä mainituista ilmoituksenvaraisista toiminnoista toimijan on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista kirjallinen ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Ilmoitus on tehtävä myös toimijan vaihtumisesta ja toiminnan oleellisesta muuttamisesta. Toimijalle toimitetaan todistus ilmoituksen vastaanottamisesta. Huoneistoon tehdään tarkastus ilmoituksen käsittelyyn liittyen ainakin kouluihin ja oppilaitoksiin sekä päivähoitoon. Riskinarvioinnin perusteella tarkastus voidaan jättää myös tekemättä. Todistuksen antamisen yhteydessä toiminnanharjoittajalle ilmaistaan kohteen säännöllisen valvonnan arvioitu tarkastustiheys ja kerrotaan ensimmäisen valvontasuunnitelman mukaisen tarkastuksen arvioitu ajankohta, joka määräytyy riskinarvioinnin perusteella. Riskinarvioinnissa huomioidaan altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät, altistavan tekijän määrittely, altistuksen kesto ja/tai toistuvuus, aikaisemman valvonnan tulokset, toiminnan ilmoituksen-/ hyväksymispäätöksen mukaisuus, toiminnanharjoittajan omavalvonta ja asiantuntemus sekä resurssit, tiedottaminen ja varautuminen häiriötilanteisiin sekä muut mahdollisesti terveyshaittaa aiheuttavat tekijät. Ilmoituksen käsittelystä, todistuksesta ja tarkastuksesta peritään maksu. Terveydensuojelulain mukaisesta ilmoituksesta annetaan tieto huoneiston sijaintipaikan rakennusvalvontaviranomaiselle, jos ei ole ilmeistä, että rakennusvalvonta on tietoinen uudesta huoneistosta. Majoitusliikettä koskevasta ilmoituksesta sekä mahdollisesta tarkastuskäynnistä tällaiseen huoneistoon on ilmoitettava sen kihlakunnan poliisilaitokselle, jonka toimialueella rakennus, huoneisto tai muu liikepaikka sijaitsee, ja alueen pelastusviranomaiselle. Poliisi- ja pelastusviranomaisella on oikeus olla läsnä tarkastuksen suorittamisessa.

Terveydensuojelulain 13:n mukainen ilmoitus edellytetään myös toiminnanharjoittajalta, joka ottaa talousvettä omilla laitteilla käytettäväksi osana julkista tai kaupallista toimintaa. Yhteisessä käytössä olevan vedenottamon tai vesisäiliön omistajan on tehtävä vastaava ilmoitus, jos talousvettä otetaan käytettäväksi vähintään 50 henkilön tarpeisiin tai vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa.

4.2.2 Hyväksyttävät kohteet

Talousvettä toimittavan laitoksen, jolla on omaa veden tuotantoa tai käsittelyä, on haettava toimintansa hyväksymistä kunnan terveydensuojeluviranomaiselta viimeistään kolme kuukautta ennen suunniteltua toiminnan aloittamista. Talousvettä ei saa toimittaa ennen kuin toiminta on hyväksytty. Toiminnan hyväksymistä on haettava myös, jos vedenottoa tai vedenkäsittelyä laajennetaan tai muutetaan olennaisesti tai jos veden laadussa tai jakelussa tapahtuu talousveden laadun kannalta olennaisia muutoksia. Kunnan terveydensuojeluviranomainen tekee hakemuksesta päätöksen, jossa on nimettävä talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualueet.

4.3 Valvontakohteiden riskiluokitus, tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytettävä aika

Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet jaetaan riskiluokkiin, joiden perusteella määräytyy toimintatyyppien yleinen tarkastustiheys. Valvontakohteiden tarkastustiheyksien määrittämisessä on käytetty Valviran ohjeistamia tarkastustiheyksiä, jotka on esitetty valtakunnallisessa terveydensuojelun valvontaohjelmassa. Toimintatyyppien riskinarviointi, riskiluokitus ja tarkastustiheydet on laadittu yhteisesti maakunnan valvontakohteille. Riskinarvioinnissa on huomioitu toiminnan aiheuttama terveysvaara ja olosuhteet, joista voi aiheutua terveyshaittaa. Samoin huomioidaan altistuvien ihmisten määrä sekä altistumisaika. Riskinarvioinnin toimintatyyppikohtaista tarkastustiheyttä on voitu lisätä tarpeelliseksi katsotulla määrällä tai vähentää enintään puoleen valvontaohjelmassa määritellystä tarkastustiheydestä. Tarkastustiheyttä ei kuitenkaan vähennetä harvemmaksi kuin viiden vuoden välein tehtäväksi. Tarvittaessa kohteen tarkastustiheyttä voidaan lisätä kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella, jolloin tarkastustiheyttä määritettäessä huomioidaan kohteen olosuhteet, joista voi aiheutua terveyshaittaa ja kohteen valvontahistoria.

Vuoden 2021 aikana laaditaan yhdenmukaiset kriteerit kohdekohtaisen valvontatiheyden muuttamiseen. Tarkastuksiin käytettävän ajan arvioinnissa on käytetty Valviran antamia ohjeellisia tarkastusaikoja. Maakunnalle laadittu riskiluokitus ja tarkastustiheydet eri valvontakohdetyypeille on esitetty liitteenä.

4.4 Tarkastukset

Tarkastuksia tehdään valvontasuunnitelman mukaiseen säännölliseen valvontaan, asiakasvalitukseen, epäilyyn ja ilmoitusten käsittelyyn liittyen sekä uusintatarkastuksina todettujen epäkohtien korjaamisen varmistamiseksi. Asunnontarkastukset tehdään ainoastaan kirjallisen pyynnön johdosta ja laivatarkastukset tilausten perusteella. Terveydensuojelulain mukaisten huoneistojen säännöllisen valvonnan tarkastuksista on laadittu kohdekohtainen suunnitelma, joka on liitteenä.

Tarkastuksia voidaan tehdä tarvittaessa, esimerkiksi epäilyn tai yhteydenoton johdosta, myös sellaisiin huoneistoihin ja kohteisiin, jotka eivät ole terveydensuojelulain mukaisesti ilmoitusvelvollisia eivätkä säännöllisen valvonnan piirissä. Tällaisista tarkastuksista ei peritä maksua. Myös asiakasvalituksiin liittyvät tarkastukset ovat maksuttomia.

Monissa terveydensuojelulain mukaan ilmoitusvelvollisissa huoneistoissa on useita toimintoja. Jos huoneistossa on useita terveydensuojelulain mukaisia toimintoja, pyritään huoneisto tarkastamaan samalla tarkastuskäynnillä kaikkien toimintojen osalta, jos kaikkien toimintojen tarkastaminen on käytännössä helposti toteutettavissa. Jos huoneistossa tarjotaan solariumpalvelua, tehdään lisäksi solariumpalvelun tarkastus säteilylain nojalla. Julkisiin majoitushuoneistoihin ja muihin huoneistoihin tehtävän tarkastusten yhteydessä tarkastetaan tupakointikieltojen- ja rajoitusten noudattaminen tupakkalain nojalla.

Tarkastukset sellaisiin terveydensuojeluvalvonnan kohteisiin (esim. koulut), joihin kohdistuu myös muiden viranomaisten suorittamaa valvontaa, pyritään toteuttamaan yhteistarkastuksina muiden asianomaisten viranomaisten kanssa, jolloin kohde tarkastetaan samalla kertaa eri lainsäädäntövaatimusten mukaisesti.

Valvira on laatinut yhteistyössä valvontayksiköiden kanssa Vati-tarkastuslomakepohjat terveydensuojelulain suunnitelmallista valvontaa varten. Lomakkeet on päivitetty 2020 aikana ja ne on tarkoitus ottaa käyttöön 2021 alusta. Lomakkeet ohjeineen löytyvät ympäristöterveydenhuollon ekstranetistä ja ovat täytettävissä Vati-tietojärjestelmässä. Tarkastuslomakkeiden käytöllä yhtenäistetään valvontaa valtakunnallisesti. Tarkastuksista laaditaan aina tarkastuskertomus, jonka laatimisessa käytetään Vati-tietojärjestelmää.

Solariumkohteen tarkastus tehdään VATI-lomakkeen lisäksi Säteilyturvakeskuksen tarkastuslomakkeilla. Lomakkeet toimitetaan tarkastuksen jälkeen Säteilyturvakeskukselle.

4.4.1 Koulujen ja oppilaitosten tarkastukset

Terveydensuojelulain mukaiset valvontasuunnitelmaan kuuluvat tarkastukset tehdään osana koulujen ja oppilaitosten terveydellisten olojen tarkastusta kolmen vuoden välein. Monissa kunnissa kouluterveydenhuolto toimii monialaisten tarkastusten koollekutsujana. Terveydensuojelun suunnitelmallisen valvonnan tarkastukset tulee sovittaa yhteistarkastusten tarkastusrytmiin.

Joskus monialaisella tarkastuksella syntyy epäily epäkohdasta, jonka selvittämiseksi on tarpeen tehdä uusintatarkastus. Tarkastus katsotaan suunnitelman mukaiseksi, maksulliseksi tarkastukseksi. Myös

silloin, kun kyseessä on monialainen tarkastus, tulee huolehtia siitä, että tarkastus kattaa mahdollisimman hyvin terveyshaittojen ehkäisemisen kannalta olennaiset seikat.

Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos on julkaisut vuonna 2015 oppaan oppilaitosten ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen (Opas 7/2015, Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos, opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen). Vuonna 2018 Valvira on julkaissut ohjeen koulun ja päiväkodin olosuhdevalvontaan, terveyshaitan ennaltaehkäisemiseen (Ohje 12/2018).

4.4.2 Asunnontarkastukset

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut terveydensuojelulain nojalla asetuksen (545/2015) asunnon tai muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista. Terveydellisillä olosuhteilla tarkoitetaan asunnon tai muun oleskelutilan fysikaalisia (esim. lämpötila, kosteus, ilmanvaihto, melu), kemiallisia (esim. hiilidioksidit, häkä, formaldehydi) ja biologisia (esim. mikrobikasvustot) olosuhteita. Samassa asetuksessa on säädetty myös ulkopuolisen asiantuntijan pätevyysvaatimuksista. Valvira on laatinut asumisterveysasetuksen soveltamishjeen, jossa annetaan yksityiskohtaisia tulkintoja ja käytännöllisiä esimerkkejä asumisterveysasetuksen soveltamiseen.

Asumisterveysasetuksessa korostetaan sisäilmatutkimusten kokonaisarviointia, yhden yksittäisen ohjearvon ylitys ei välttämättä tarkoita terveyshaittaa. Terveydensuojeluviranomainen voi terveydensuojelulain 27 §:n mukaan velvoittaa terveyshaitan aiheuttajaa poistamaan todettu terveyshaitta. Viranomainen voi myös kieltää tai rajoittaa käyttämästä asuntoa tai oleskelutilaa tarkoitukseensa.

Terveysvalvonta antaa neuvoja ja ohjeistuksia asumisterveyteen liittyvissä kysymyksissä. Terveyshaittoja selvittäviä tarkastuksia tehdään asukkaiden pyynnöstä, kun epäillään, että asunnossa on mahdollisesti terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Muiden tahojen pyynnöstä asunnontarkastus voidaan tehdä vain, jos on perusteltu syy olettaa asunnon aiheuttava asukkaille tai naapureille terveyshaittaa. Asunnontarkastukset tehdään aina kirjallisen asunnontarkastuspyynnön perusteella. Asunnontarkastuspyynnössä tuodaan esille omistussuhteet, perustietoja asunnosta, mahdolliset tehdyt toimenpiteet ja oireilut.

Asuntojen ja muiden oleskelutilojen ensimmäisellä tarkastuksella arvioidaan, onko rakennuksessa asukkaille tai tilojen käyttäjille terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä ja edellyttääkö terveyshaitan toteaminen jatkoselvityksiä. Tarkastuksella voidaan tehdä alustavia mittauksia asunnon olosuhteista tai mittaukset voidaan velvoittaa tehtäväksi ulkopuolisella asiantuntijalla. Näytteenotot teetetään pääsääntöisesti ulkopuolisella asiantuntijalla. Arvioitaessa terveydensuojelulain mukaista terveyshaittaa, käytetään

apuna Valviran ohjetta asunnon terveystarkastuksen selvittämiseen (4/2017) sekä Asumisterveysasetuksen soveltamisohjeita (8/2016) osat I-V. Asunnotarkastukset tehdään pääsääntöisesti viimeistään noin kahden kuukauden kuluessa siitä yhteydenotosta, jossa tarkastus katsotaan aiheelliseksi. Tarkastuksista laaditaan aina tarkastuskertomus, joka toimitetaan asianosaisille. Siivottomuusasiat hoidetaan Valviran julkaiseman ohjeen mukaisesti (Valviran ohje asuntojen siivottomuustapauksissa, 3/2011).

4.4.3 Laivatarkastukset

Laivatarkastukset perustuvat Maailman terveysjärjestön kansainväliseen terveystarkastukseen (IHR, 2005), joka tuli voimaan 15.6.2007. WHO on julkaissut vuonna 2011 yksityiskohtaisen tarkastusohjeen laivojen saniteettitarkastuksista. Kansainvälisen laivatarkastusohjeen tueksi Valvira on julkaissut kansallisen soveltamisohjeen 24/2018.

Laivatarkastuksia tehdään Porin satamissa. Alusten IHR:n mukaiset saniteettitarkastukset (SSCC/SSCEC/30 day extension) pyritään tekemään soveltuvin osin ohjeiden mukaisesti myös Suomessa. Käytännöt tarkentuvat ja laivatarkastuksia tekevät osallistuvat asiaa koskeviin koulutustilaisuuksiin.

Alus on vastuussa talousveden näytteenoton järjestämisestä eikä esim. terveystarkastajalla ole velvollisuutta ottaa näytettä. Terveystarkastajalla on kuitenkin neuvoja ja ohjata asiassa. Tarvittaessa näytteen voi ottaa myös tarkastaja. Tutkittavat parametrit voivat vaihdella olosuhteiden sekä tehtyjen havaintojen perusteella (esim. jos vedessä on vieras kemiallinen haju, on tehtävä kemiallisia tutkimuksia syyn selvittämiseksi). Yksi talousveden turvallisuuden perusasioita on veden mikrobiologinen laatu ja siitä säännöllisesti varmistaminen.

Normaalitilanteessa vesinäytteestä tutkitaan vähintään seuraavat perusanalyysit: Kokonaiskoliformiset bakteerit, heterotrofinen pesäkeluku (22 °C ja 36 °C), klooripitoisuus, pH-arvo, väri ja haju. Mikäli näytteestä löytyy koliformisia bakteereja, siitä tutkitaan myös *E.coli*- bakteerien pitoisuus. Vesinäyte Legionella-bakteerin tutkimiseksi otetaan pyynnöstä ja tarvittaessa silloin, kun aluksen hanaveden kylmän veden lämpötila on yli 25 °C ja/tai lämmin vesi on alle 50 °C. Tarkastuksella aluksella tulee olla tutkimustodistus veden laadusta ja se ei saa olla yli vuoden vanha. Laivan vesi edellytetään tutkittavan vähintään kerran vuodessa.

4.4.5 Talousveden valvonta

Vuosien 2021–2022 aikana laaditaan ja hyväksytään vesilaitoksille asetuksen mukaisia riskinarviointeja sekä päivitetään valvontatutkimusohjelmat riskinarvioinnin perusteella. Pieniltä vesiosuuskunnilta edellytetään suppeampi riskinarviointi ja näytteenottosuunnitelma.

Talousveden laatua vedenjakelualueilla valvotaan valvontatutkimusohjelmien mukaisesti otettavin vesinäyttein. Näytteistä tehtävät tutkimukset on tarkemmin määritelty verkostoveden näytteenottosuunnitelmissa. Näytteiden määrät vedenjakelualueilta on esitetty kohdekohtaisessa valvontasuunnitelmassa. Verkostoveden näytteenoton hoitavat joko terveystarkastajat, vesilaitokset itse tai ulkopuolinen näytteenottaja. Jos näytteenottaja on joku muu kuin terveystarkastaja, tulee kunnan terveydensuojeluviranomaisen varmistua siitä, että ulkopuolinen näytteenottaja tuntee talousvesinäytteiden ottoon liittyvät yleiset periaatteet. Varmistaminen hoidetaan Valviran ohjeen 16/2018 kohdan 12.1 mukaisesti. Veden laadun tutkimustulokset toimitetaan viivytyksettä tiedoksi viranomaiselle. Näin ollen veden laadun arviointia tehdään säännöllisesti aina tutkimustulosten saavuttua. Talousveden laadun valvonnan lisäksi vedenjakelualueisiin ja vesilaitoksen tehdään tarkastuksia kohdekohtaisen suunnitelman mukaisesti.

Vesiosuuskuntien ja niiden vedenjakelualueiden kartoittamista jatketaan ja niille annetaan ohjeistusta talousveden valvontatutkimusohjelman ja/tai näytteenottosuunnitelman laatimiseksi. Säännölliseen valvontaan otetaan vesiosuuskunnat, joissa on viisi taloutta tai enemmän liittyneitä. Tätä pienempiin vesiosuuskuntiin tehdään tarkastuksia ja näytteenottoja vain valitusten perusteella tai terveyshaittaa epäiltäessä.

Sellaisten elintarvikehuoneistojen ja julkista toimintaa harjoittavien huoneistojen, joilla on oma kaivo, talousveden laatua valvotaan säännöllisin näytteenotoin. Tutkimustiheys on elintarvikealan yrityksen toiminnan luonteesta riippuen yhdestä kerrasta vuodessa yhteen kertaan kolmessa vuodessa. Näytteet voidaan ottaa tarkastuksen yhteydessä. Nämä huoneistot ja näytemäärät on esitetty kohdekohtaisessa valvontasuunnitelmassa.

Viranomaisen ottaa talousvedestä näytteitä myös epäilyssä vesiepidemiatapauksessa tai valituksen johdosta.

4.4.6 Uimarantojen valvonta

Yleisiltä uimarannoilta otetaan vesinäytteitä uimaveden laadun seuraamiseksi. Veden laadun valvonnan lisäksi uimarannat tarkastetaan säännöllisesti. Uimarantojen tarkastustiheydet ja näytemäärät on esitetty liitteenä olevassa kohdekohtaisessa suunnitelmassa.

Yleisiltä uimarannoilta (STM 177/2008) otetaan yksi näyte 1-2 viikkoa ennen kunkin uimakauden alkua sekä vähintään kolme näytettä uimakauden (15.6. – 31.8.) aikana. Näytteenottopäivät jaetaan tasaisesti uimakauden ajalle siten, että näytteenottopäivien väli ei koskaan ylitä yhtä kuukautta. Pieniltä yleisiltä uimarannoilta (STM 354/2008) otetaan vähintään kolme näytettä uimaveden laadun varmistamiseksi. Tarvittaessa otetaan ylimääräisiä näytteitä. Ylimääräisiä näytteitä otetaan, jos otetussa näytteessä bakteeripitoisuudet ylittävät asetetut raja-arvot tai ovat lähellä raja-arvoa.

Jos näytteen bakteeripitoisuudet ylittävät raja-arvot, otetaan välittömästi uusintanäytteet. Uimaranta voidaan asettaa uimakieltoon, jos uusintanäytteen bakteeripitoisuudet ylittävät ohjearvon. Riskinarviointiin perustuen uimaranta voidaan asettaa uimakieltoon myös ensimmäisen näytteen perusteella. Uimakielto voidaan purkaa, kun uimarannalta on otettu kaksi raja-arvon alittavaa näytettä.

Terveystarkastajat huolehtivat uimarantojen näytteenotosta. Tutkimuselosteet toimitetaan välittömästi toimijalle, jonka tehtävänä on huolehtia testauselosteet rannan ilmoitustaululle.

Uimakauden aikana laaditaan tarvittaessa lehdistötiedote. Jos uimarannoilla todetaan runsaasti sinilevää, voidaan rannalle laittaa tiedote sinilevästä ja toimintaohjeet. Tarpeen vaatiessa uimarannoilla voidaan tihentää seuranta sinilevien osalta. Sinilevien määritys tehdään pääsääntöisesti aistinvaraisesti. Jos rannalla havaitaan sinilevää tai tunnistaminen on vaikeaa aistinvaraisesti, voidaan näyte laittaa lajimääritykseen laboratorioon.

Talviuintipaikkojen valvonta kohdistetaan paikkoihin, joissa oletetaan käyvän yli 100 uimaria päivässä. Uimavesinäytteet otetaan kerran talviuintikauden aikana.

4.4.7 Uimahallien ja yleisten altaiden valvonta

Terveydensuojelulain 29 §:n mukaan terveydensuojeluviranomaisen on valvottava säännöllisesti yleisen uimahallin, kylpylän sekä yleisen virkistymis-, kuntoutus- ja hieronta-altaan veden laatua. Uimahallivesien laatuvaatimuksista, näytteenottotiheyksistä, laitoksen suorittamasta käyttötarkkailusta, valvontatutkimusohjelmasta ja valvontaviranomaisen velvollisuuksista on säädetty Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa Uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (315/2002).

Laitoksen ylläpitäjä laatii yhteistyössä terveydensuojeluviranomaisen kanssa laitoksen säännöllistä valvontaa varten laitokohtaisen valvontatutkimusohjelman. Valvontatutkimusohjelma sisältää uimaveden näytteenottosuunnitelman ja selvityksen laitoksen suorittamasta käyttötarkkailusta. Kaikille

maakunnan alueella oleville uimahalleille ja pienemmille uima-altaille on laadittu uima-allasveden näytteenottosuunnitelma. Valvonnassa olevat uimahallit ja altaat sekä näytemäärät on annettu kohdekohtaisessa valvontasuunnitelmassa. Suunnitelmaan on kirjattu näytteet näytteenottajasta riippumatta. Näytteenoton voi hoitaa terveystarkastaja, laitoksen ylläpitäjä tai ulkopuolinen näytteenottaja. Laitoksen ylläpitäjä tiedottaa allasveden laadusta pitämällä viimeisimmät valvontatulokset esillä.

Uimahallien lisäksi näytteitä otetaan yleisistä altaista. Yleisillä altailla tarkoitetaan hotellien, koulujen, päiväkotien, hoitokotien jne. altaita. Näytteet otetaan näytteenottosuunnitelman mukaisesti toiminnan laajuuden mukaan. Jos altaan käyttäjämäärä on huomattavan vähäinen, voidaan näytemäärää vähentää asetuksen mukaisesti.

Uimahalleihin ja yleisiin altaisiin tehdään tarkastuksia kohdekohtaisen suunnitelman mukaisesti. Päiväkodeissa, kouluissa, palvelutaloissa ja majoitustiloissa olevat altaat tarkastetaan muun valvonnan yhteydessä.

4.4.8 Suuret yleisötilaisuudet

Ilmoitus yleisötilaisuudesta pyydetään terveydensuojelulain 13 §:n kohdan 6 mukaisesti kaikista yleisötapahtumista, joissa arvioitu kävijämäärä koko tapahtuman aikana arvioidaan olevan 1500 henkilöä tai enemmän. Yleisötilaisuusilmoituksesta annetaan todistus ja tehdään ilmoituksen käsittelyn yhteydessä tarvittaessa tarkastus. Todistuksen käsittely laskutetaan taksan mukaisesti. Ilmoitus pyydetään myös pysyvällä alueella järjestettävästä tapahtumasta, vaikka alueen on katsottu täyttävän hygieeniset järjestelyt.

Etukäteen tiedossa olevaan säännölliseen tapahtumaan tehdään suunnitelmallinen tarkastus terveydensuojelulain nojalla, jos tapahtuma-alue on rakennettu tapahtumaa varten ja alue on rajattu sekä suljettu (henkilöiden oletetaan olevan tapahtuman ajan alueella) ja tapahtuman kokoaikainen kävijämäärä on 20 000 henkilöä tai enemmän. Tarkastus tehdään myös silloin, kun alue ei ole suljettu (esim. markkinakatu) tapahtuman kokoaikaisen kävijämäärän ollessa 40 000 henkilöä tai enemmän.

Pienempiä yleisötilaisuuksia tarkastetaan projektinomaisesti. Mahdolliset projektit suunnitellaan kunkin vuoden valvontasuunnitelmassa erikseen. Vuoden 2021 aikana ei tehdä pienempien yleisötilaisuuksien tarkastuksia.

Tilapäisten vesijohtoverkostojen veden mikrobiologinen laatu tutkitaan tarvittaessa vesinäyttein hyvissä ajoin ennen tapahtuman alkua. Vesinäytteestä tutkitaan kokonaispesäkeluku 22 °C, koliformiset bakteerit, E. coli ja suolistoperäiset enterokokit.

4.5 Pakkokeinot

Kunnan terveydensuojeluviranomainen voi antaa yksittäisiä kieltoja ja määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveyshaitan poistamiseksi tai sen ehkäisemiseksi. Terveydensuojeluviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla antamaansa kieltä tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai että toiminta keskeytetään tai kielletään.

Kiireellisessä tapauksessa valvontaa suorittava kunnan viranhaltija saa antaa edellä mainitun kiellon tai määräyksen. Kielto tai määräys on viipymättä saatettava kunnan terveydensuojeluviranomaisen ratkaistavaksi.

5. ELÄINTEN TERVEYS- JA HYVINVOINTIOHJELMA

5.1 Lainsäädäntö

Kunnallisesta eläinlääkintähuollosta sekä eläinlääkintähuoltoon liittyvästä valvonnasta ja hallinnosta säädetään eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009), eläintautilaissa (441/2013), eläinsuojelulaissa (247/1996), eläinten kuljetuksesta annetussa laissa (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa (387/2014), eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annetussa laissa (29/2000) ja eläimistä saatavista sivutuotteista annetussa laissa (517/2015). Näiden lakien nojalla on annettu lukuisia eläinlääkintähuollon toimintaa koskevia asetuksia.

Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja valvoo ylimpänä viranomaisena eläinlääkintähuollon säännösten täytäntöönpanoa ja noudattamista. Elintarviketurvallisuusvirasto Ruokavirasto ohjaa ja valvoo keskushallinnon viranomaisena lainsäädännön toimeenpanoa ja noudattamista. Aluehallintovirasto puolestaan huolehtii täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta alueellaan.

Eläinlääkintähuoltolain tarkoituksena on varmistaa kuntien järjestämien eläinlääkäripalveluiden saatavuus ja laatu. Lisäksi lain tarkoituksena on varmistaa elintarvikkeiden turvallisuuden sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta.

Eläinlääkintähuoltolain 10 §:n mukaisesti kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelujen tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut.

Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma

Ruokavirasto on laatinut eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) vuosille 2015 - 2021. Ohjelmasta on julkaistu päivitys vuodelle 2021. Ohjelma on osa ympäristöterveydenhuollon yhteistä valtakunnallista valvontaohjelmaa ja EY:n valvonta-asetuksen mukaista elintarvikeketjun monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa.

Eläinlääkintähuoltolain 10 §:n mukaan kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma. Valtakunnallisen ohjelman mukaan kunnan on suunnitelmassaan kuvattava miten kunnaneläinlääkärille määrättyjen eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatehtävien hoito on alueella järjestetty. Suunnitelmassa on esitettävä valvontakohteet, hyväksymismenettelyt, tarkastusten suunnittelu ja toteutus, näytteenotto, hallinnolliset pakkokeinot sekä valvonnan toteutumisen seuranta ja raportointi. Kunnan on suunnitelmassaan osoitettava, että eläinlääkäripalvelut on järjestetty eläinlääkintähuoltolain vaatimusten mukaisesti.

Valtakunnallisessa ohjelmassa on annettu toiminnan painopistealueet vuodelle 2021. Painopistealueet ovat ELTE-järjestelmän vaiheittainen käyttöönotto, pandemia- ja ASF-valmiuden arviointi ja kehittäminen, EU:n eläinterveyssäännösten toimeenpano ja uuden EU:n eläinlääkeasetukseen valmistautuminen sekä viime vuoden salmonella- ja tilarehustamopainopisteiden jatkaminen. Lisäksi suunnitelmassa on mainittu aluehallintovirastokohtaiset painopisteet, joita ei kuitenkaan ole eritelty ja joiden kuvailusta jää epäselväksi, ovatko painopisteet aluehallintoviraston vai kunnan valvonnan painopisteitä. Aluehallintovirasto toimittanee kunnille valittuihin painopistealueisiin liittyvät projektisuunnitelmat ja näytteenottopyynnöt alkuvuodesta, ja ne toteutetaan Porin seudulla aluehallintoviraston määräysten mukaan.

5.2 Voimavarat

5.2.1 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako

Valtakunnallisen ohjelman mukaisesti tehty resurssitarpeen kartoitus on suunnitelman luvussa 1.3.

Praktikkoeläinlääkärit

Porin seudun yhteistoiminta-alue vastaa Porin, Ulvilan, Eurajoen, Nakkilan ja Harjavallan eläinlääkintähuollosta. Yhteistoiminta-alueella on seitsemän vakituista praktikkoeläinlääkäriä virkaa.

Vuosilomien ja pidempien sairaspoissaolojen ajaksi kunnaneläinlääkäreille pyritään ottamaan sijainen, mikäli mahdollista. Vakituksilla eläinlääkäreillä päivystysvelvollisuus on 1/5. Päivystyksiä tekemään pyritään saamaan sijaisia niin, että päivystysvelvollisuuden määrä kolmen kuukauden jaksolla ei ylittäisi viidesosaa yksittäistä eläinlääkäriä kohden. Päivystys suunnitellaan järjestettäväksi vuoden 2021 alusta niin, että arki-iltaisin yhteistoiminta-alueella päivystää yksi eläinlääkäri sekä suur- että pieneläimiä. Apunaan eläinlääkärillä on ilta-aikaan eläintenhoitaja. Viikonloppuisin ja pyhäpäivisin päivystys pyritään järjestämään niin, että alueella päivystäisi kaksi eläinlääkäriä yhtäaikaan, ja eläinlääkärit voisivat sopia työnjaosta keskenään niin, että toinen päivystäisi suurelaimiä ja toinen pieneläimiä. Pieneläimiä päivystävällä eläinlääkärillä olisi suunnitelman mukaan apunaan hoitaja yhden työvuoron ajan lauantaisin, sunnuntaisin ja pyhäpäivisin.

Valvontaeläinlääkärit

Valtio korvaa kunnallisille valvontayksiköille valvontaeläinlääkäriä palkkakustannukset ja toiminnasta aiheutuneet kustannukset siltä osin, kuin ne ovat aiheutuneet valtion vastuulla olevista tehtävistä. Valtiolta saadaan korvaus myös kunnaneläinlääkäriä palkkakustannuksista ja muista kustannuksista, jos kunnaneläinlääkäri tekee eläinsuojelu- tai eläintautivalvonnan tehtäviä.

Porissa eläintauti- ja näytteenotto- ja näyttötehtäviä hoitavat alueen kaikki virkaeläinlääkärit eläinlääkintäyksikön päällikön tehtäväkohtaisen määräyksen mukaan. Valvonta- ja näyttötehtävien, joissa kustannuksista vastaa eläinten pitäjä, ovat praktikoiden vastuualuetta. Alueen sivutuotevalvonta sekä siipikarjavientilaitosvalvonta ovat pääosin valvontaeläinlääkäriä vastuulla.

Muu henkilöstö ja tukipalvelut

Porissa yksi praktikkoeläinlääkäreistä toimii eläinlääkintäyksikön päällikkönä. Vuonna 2021 suunniteltuna on, että eläinlääkäreiden apuna toimisi kolme eläintenhoitajaa, jotka työskentelevät kahdessa vuorossa sekä virka-aikana että päivystyksessä. Tarkoitus on, että jokaisella praktikkoeläinlääkärillä olisi yhtenä päivänä viikossa virka-aikaan käytössään eläintenhoitaja avustamassa asiakaspalvelussa, toimenpiteissä ja välinehuollossa.

Voimavarojen riittävyys

Praktikkoeläinlääkäreiden henkilöresurssit ovat Porin yhteistoiminta-alueella virka-aikana riittävät, mikäli vakituisille eläinlääkäreille saataisiin aina sijainen vuosilomien ja pitkien sairauspoissaolojen ajaksi niin, että yksittäisen eläinlääkärin päivystysvelvollisuus ei ylittäisi viidennestä. Valitettavasti vuosina 2019-2020 sijaisten saaminen on ollut melko vaikeaa, mikä on kuormittanut vakituisia eläinlääkäreitä, kun suunnitelmassa mainittuihin henkilötyövuosimääriin ei käytännössä ole päästy.

Päivystysaikana eläinlääkintäyksikön henkilöresurssit eivät ole riittävät, koska pieneläinpäivystys ja suurelänpäivystys on järjestetty eriytetynä. Kun yksiköllä on käytettävissään 7 praktikkoeläinlääkärin virkaa, ei vakituisella henkilöstöllä pystytä pyörittämään kuin toista päivystysrinkiä kun huomioidaan se, että yksikön päällikön tehtävät on liitetty yhteen praktikkoeläinlääkärin virkaan. Myös tämä resurssipula on kuormittanut vakituisia eläinlääkäreitä mittavasti vuonna 2020, koska suurelänringin eläinlääkärit ovat joutuneet lukuisia kertoja päivystämään myös pieneläimiä, kun määräaikaisia eläinlääkäreitä ei ole saatu rekrytoitua pieneläinpäivystyksen mittaviin tarpeisiin. Porin kaupunkialueella toimii viisi yksityistä pieneläinlääkärin klinikkaa, jotka ovat auki joitakin tunteja myös arki-iltaisina ja joissa toimii 8-10 eläinlääkärinä. Lisäksi alueella toimii kaksi yksityistä hevospraktikkoa.

Ympäri vuorokautinen päivystys on toiminnan herkin ja haavoittuvin osa-alue. Päivystävän eläinlääkärin äkillinen sairastuminen tai loukkaantuminen voi pahimmillaan johtaa palvelun keskeytymiseen. Maakunnanlaajuisen päivystysringin aikaansaaminen siirtyminen vähentäisi toiminnan haavoittuvuutta. Maakuntauudistuksen ulkopuolella päivystysyhteistyöhön ei kuitenkaan tätä kirjoittaessa ole ympäristökunnissa motivaatiota, vaan yhteistyö koetaan enemmänkin omien resurssien käyttämiseksi toisen eläinlääkintähuollon toimijan hyväksi. Resurssivajeen ja yksikön toimintaan vuodelle 2021 kohdistetun 150 000 euron säästötavoitteen takia elinvoima- ja ympäristölautakunta on valtuuttanut yksikön päällikön ja toimialajohtajan käymään syksyllä 2020 yhteistoimintaneuvottelut. Yhteistoimintaneuvotteluissa työnantajan neuvotteluesitys lähtee siitä, että yhteistoiminta-alueen eläinlääkäripäivystyksessä vähennettäisiin arkisin ja öisin yhtä aikaa työskentelevän henkilökunnan määrää. Käytännössä suunniteltuna on, että päivystys muuttuisi maanantaista torstaihin

sekapäivystykseksi ja eriytetty päivystys toimisi viikonloppuisin, perjantaisin, arkipyhäisin ja arkipyhien aattoiltoina, mihin ajankohtiin pieneläinpäivystyksessä kohdistuu arkipäiviä enemmän kuormitusta.

5.2.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Kun eläinlääkäreitä otetaan virkasuhteeseen, tarkistetaan aina henkilön oikeus harjoittaa eläinlääkäriammattia Suomessa ennen virkamääräyksen tekemistä Ruokaviraston ylläpitämästä eläinlääkärirekisterin julkisesta tietopalvelusta. Tarkistus tehdään riippumatta siitä, onko virkasuhde määräaikainen vai toistaiseksi voimassa oleva. Jos sama henkilö valitaan toistuvasti määräaikaiseen virkasuhteeseen, tarkistetaan oikeus harjoittaa eläinlääkäriammattia säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa. Kun eläinlääkäri otetaan toistaiseksi voimassa olevaan virkasuhteeseen, tarkistetaan edellä mainitun ammatinharjoittamisoikeuden lisäksi tarvittavat tutkinto- ja työtodistukset sekä, jos henkilöä ei tunneta, henkilöllisyys. Jos virkaeläinlääkäriin tehtäviin kuuluu myös valvontatehtäviä, varmistetaan, että eläinlääkäriillä on ammatinharjoittamisoikeuden lisäksi valvontatehtävien edellyttämä pätevyys.

Porin eläintenhoitajilla on joko klinikkaeläintenhoitajan koulutus tai eläintenhoitajan koulutus.

Valvonta-asetuksen 6. artiklan mukaan toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että kaikki sen virallista valvontaa harjoittava henkilöstö pysyy ajan tasalla toimivaltansa alalla ja saa säännöllistä lisäkoulutusta tarvittaessa. Laissa eläinlääkäriammattin harjoittamisesta (29/2000, 18 §) säädetään, että eläinlääkäriammattin harjoittaja on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitoiminnan edellyttämää ammattitaitoa sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin. Eläinlääkäriammattin harjoittajan työnantajan tulee luoda edellytykset sille, että ammatinharjoittaja voi osallistua tarvittavaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen.

Eläintenhoitajia ja muita avustajia käytetään osaamistaan vastaavissa tehtävissä. Avustajat eivät tee eläinlääkäriin tehtäväksi kuuluvia tehtäviä eivätkä esimerkiksi ota itsenäisesti potilaita vastaan.

Eläinlääkintäyksikön budjetissa on varattu määräraha eläinlääkäreiden ja eläintenhoitajien koulutusta varten ja vuosittain laaditaan henkilöstön koulutussuunnitelma. Suunnitelmana on, että kaikki vakituiset työntekijät tai pitkäaikaiset sijaiset osallistuvat ammatilliseen täydennyskoulutukseen vähintään kerran vuoden aikana ja kaikki virkaeläinlääkärit aluehallintoviraston järjestämiin työkokouksiin.

5.3 Tietojärjestelmät

Työnantaja on hankkinut kaikkien virkaeläinlääkäreiden käyttöön tietokoneet ja tietoliikenneyhteydet. Kunnaneläinlääkäreiden potilastietojärjestelmänä toimii Provet -ohjelmisto. Ohjelmistot ovat työnantajan

omistuksessa. Ohjelmistoon päivittyvät nautarekisterin tiedot sekä Sikavan ja Nasevan tiedot eläinlääkäriin toimialueelta.

Suunnitelmaa kirjoitettaessa on vuoden 2021 osalta edelleen epäselvää, miten eläinsuojeluvalvontaan liittyvä tiedonhallinta valtakunnallisesti hoidetaan. Toistaiseksi eläinsuojeluvalvonnan materiaali säilytetään word- ja pdf-tiedostoina kaupungin verkkolevyllä eikä käytössä ole omaa ohjelmaa tätä varten.

Mikäli Ruokaviraston koordinoimat hankkeet eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan materiaalien siirtämisestä valtakunnallisiin ohjelmiin etenevät siten, että järjestelmät saadaan paikallisviranomaisen käyttöön, osallistutaan aiheeseen liittyviin koulutuksiin ja tehdään asiaan kuuluvat valmistelut.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyviä tietoja on valtakunnallisesti tallennettu Elvin lisäksi useisiin erillisiin tai toisiinsa liittyviin tietojärjestelmiin. Näistä eläintenpitäjärekisteri samoin kuin eläintenpitokieltoirekisteri ovat myös paikallisten viranomaisten käytettävissä. Valtakunnallisten sovellusten käytössä ongelmana ovat puutteet tietojen ajantasaisuudessa ja järjestelmien ajoittaiset käyttökatkot.

Eläintenpitäjärekisteri -sovellus on Ruokaviraston omistama eläintenpitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tarkoitettu sovellus. Sovelluksella rekisteröidään mm. kaikki lammas-, nauta-, sika- sekä vuohieläintenpitäjät, haaskaruokintapaikat, siipikarjanpitäjät, mehiläisten- ja kimalaistenpitäjät, turkiseläinten pitäjät sekä kameli- ja hirvieläintenpitäjät. Rekisteriä on tarkoitus täydentää hevosten pitäjillä.

TRACES (Trade Control and Expert System) on komission ylläpitämä, internetissä toimiva järjestelmä mm. elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden jäljitettävyyden ja valvonnan varmistamiseksi EU:n jäsenvaltioiden välisessä sisämarkkinakaupassa sekä tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista ja viennissä EU:n ulkopuolisiin maihin. Järjestelmässä laaditaan sähköisesti sisämarkkinakaupassa vaadittavat terveystodistukset ja sivutuotteiden kaupalliset asiakirjat sekä eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen rajatarkastustodistukset. Lisäksi järjestelmässä laaditaan viennissä tarvittavia terveystodistuksia. TRACES -järjestelmää käyttävät sekä viranomaiset (mm. kunnaneläinlääkärit ja läänineläinlääkärit) että toimijat.

Vuonna 2006 on käynnistetty eläintietojärjestelmän kehittämishanke. Sen ensimmäinen osio on lammas- ja vuohirekisteri, joka otettiin käyttöön vuonna 2008. Rekisteri toimii Ruokaviraston internetsivuilla selainpohjaisena sovelluksena. Järjestelmään on liitetty sikarekisteri vuonna 2011. Nautarekisteriin on merkitty kunkin naudan yksilötiedot, jonka tietoja on mahdollista seurata eri sovelluksissa (esim. Kartturi, Naseva).

Viranomaiskäytössä olevien tietojärjestelmien lisäksi toimijoilla on käytössään erilaisia seurantajärjestelmiä. Naseva eli nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmä on Eläintautien torjuntayhdistys ETT ry:n ylläpitämä selainpohjainen sovellus, jota käyttävät nautatilat, eläinlääkärit sekä muut toiminnan yhteistyötahot, kuten meijerit, teurastamot ja neuvonta. Nasevaan tallennetaan terveydenhuoltokäynnit tiloilta, jotka ovat solmineet terveydenhuoltosopimuksen eläinlääkäriin kanssa. Eläinlääkärit ja tuottajat voivat hyödyntää Nasevaa lääketieteellisten ja hoitotietojen kirjauksessa. Sikava eli sikalojen terveysluokitusrekisteri on Nasevaa vastaava sikatalouspuolen selainpohjainen sovellus. Naseva ja Sikava ovat kunnaneläinlääkärien jatkuvassa käytössä.

Valvonnan viranomaisextranet Pikantti on vain viranomaisille suunnattu Ruokaviraston suljettu verkkopalvelu.

5.4 Yhteistyö ja viestintä

Ympäristöterveydenhuollon viestintää käsitellään suunnitelman kohdassa 1.11. Aktiivista viestintää tehdään pääsääntöisesti internet -sivuilla ja mediatiedotteita laatimalla sekä antamalla pyydettyä haastatteluja.

Viestintäsuunnitelmissa, toimintajärjestelmässä tai vastaavissa yksikön tai kunnan asiakirjoissa kuvattu viestintään liittyvä työn- ja vastuunjako. Erityistilanneviestintää on käsitelty valvontayksiköiden ja kuntien erityistilanne- ja valmiussuunnitelmissa.

Henkilöstön sisäistä viestintää tehdään ensisijaisesti sähköpostitse sekä Teams-sovelluksessa ja työkokouksissa, joita järjestetään neljän viikon välein. Viestintään voidaan käyttää myös puhelinta. Erityisesti normaalista poikkeavissa tilanteissa kiinnitetään huomiota siihen, että myös sisäinen tiedottaminen tilanteesta on riittävää ja että tilanteesta tiedotetaan tarvittavassa laajuudessa myös oman organisaation muita yksiköitä.

Eläinlääkintähuollon henkilöstö on aktiivisesti yhteydessä läänineläinlääkäreihin sähköpostin ja puhelimen välityksellä ja pitää aluehallintoviraston ajan tasalla kaikissa normaalista poikkeavissa tilanteissa.

5.5 Maksut

Eläinten terveyden- ja sairaanhoitopalvelut ovat asiakkaalle maksullisia. Kunnaneläinlääkärit perivät asiakkailta virkaehtosopimuksen mukaiset käynti- ja toimenpidepalkkiot sekä korvauksen matkakuluista. Eläinlääkäriin antama puhelinneuvonta on asiakkaalle maksutonta. Eläinlääkäripäivystystä varten on kaikissa valvontayksiköissä järjestetty keskitetty, maksullinen yhteydenottopalvelu.

Pieneläinkäynneistä vastaanotoilla peritään asiakkaalta klinikkamaksu, jonka suuruus on määritelty Porin seudun ympäristöterveydenhuollon vahvistetussa taksassa.

Eläinsuojeluvalvonnan toimenpiteistä ei peritä maksua. Eläintautivalvonnassa osa valvontatoimenpiteistä on maksullisia. Valvonta- tai kunnaneläinlääkäriin tehdessä maksullisia valvontatoimenpiteitä, kunta maksaa toimenpiteistä ja niihin liittyvistä matkakustannuksista ja muista kustannuksista korvauksen niiden suorittajalle. Tämän jälkeen kunta laskuttaa aiheutuneet kustannukset aluehallintovirastolta. Toimenpiteen suorittaja tekee aluehallintovirastolle laskutuspyynnön, jonka perusteella aluehallintovirasto laskuttaa asiakasta. Maksullisia valvontatoimenpiteitä ovat esimerkiksi siipikarjan salmonellavalvontaan liittyvä tarkastus ja näytteenotto, vapaaehtoiseen terveysvalvontaan liittyvä tarkastus ja näytteenotto, virallisen terveystodistuksen tai eläinlääkintätodistuksen laatiminen ja sivutuotelain mukainen valvonta.

Valvonnan toimeenpano

Porin kaupungin elinvoima- ja ympäristötoimialan eläinlääkintäyksikkö huolehtii eläinlääkintähuoltolain 15 §:ssä edellytetyllä tavalla eläintautilaissa, eläinsuojelulaissa, eläinten lääkitsemislaissa sekä sivutuotelainsäädännössä kunnaneläinlääkärille säädettyjen tai näiden lakien nojalla määrättyjen valvontatehtävien hoidon järjestämisestä.

5.6 Eläinten terveyden valvonta

5.6.1 Eläintautivalmius

Valvonta- ja kunnaneläinlääkäriin velvollisuuksiin kuuluu eläintautilain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpano ja noudattamisen valvonta kunnan alueella. Valvonta- ja kunnaneläinlääkäriin on alueellaan huolehdittava myös siitä, että eläintautien toteamiseksi tehdään tarvittavat tutkimukset sekä siitä, että tarvittaessa välttämättömin rajoituksin estetään eläintaudin leviäminen.

Valvonta- ja kunnaneläinlääkäriin on tiedotettava vastustettavan eläintaudin esiintymisestä alueellaan ensisijaisesti aluehallinnon läänineläinlääkärille. Jos kyseessä on vaarallinen tai helposti leviävä eläintauti, ilmoittaminen pitää tehdä välittömästi, kun perusteltu epäily on herännyt. Virka-ajan ulkopuolella päivystävän läänineläinlääkäriin yhteystiedot saa vastaajasta, jonka numero löytyy tarvittaessa erityistilannesuunnitelmasta tai Ruokaviraston internetsivuilta. Kunnaneläinlääkäri tiedottaa asiasta mahdollisimman nopeasti myös oman alueen valvonta- ja valmiuseläinlääkärille. Myös sisäisestä tiedottamisesta esimiehelle ja oman valvontayksikön muille eläinlääkäreille sekä tarvittaessa tiedottamisesta läheisten valvontayksiköiden kunnaneläinlääkäreille huolehditaan.

Eläintautivalvonta pitopaikoissa tapahtuu normaalin kunnaneläinlääkäriin sairaskäynnin aikana tai aluehallintoviraston läänineläinlääkäriin valvontaeläinlääkärille antaman määräyksen perusteella. Erillisiä tarkastuksia eläintautien johdosta ilman epäilyä ei pitopaikoissa tehdä lukuun ottamatta terveysvalvontaohjelmiin ohjelmakohtaisesti liittyviä tarkastuksia. Vastustettavien eläintautien epäilytilanteissa kunnaneläinlääkäri tai valvontaeläinlääkäri voi tehdä tilalle valvontakäynnin myös ilman läänineläinlääkäriin antamaa erillistä toimeksiantoa. Kunnaneläinlääkärien päivystysjärjestelmä takaa sen, että eläinlääkäri on aina tavoitettavissa.

Epäily vaarallisesta tai helposti leviävästä eläintaudista voi tulla esimerkiksi kunnaneläinlääkäriin tai valvontaeläinlääkäriin tekemästä havainnosta, eläimen omistajan yhteydenottona tai aluehallintovirastosta tulevana tietona teurastamalla syntyneestä epäilystä, näytteen tutkimustuloksesta tai lähiseudulle levinneestä eläintaudista. Epäily zoonoottisesta eläintaudista voi tulla myös terveyskeskuksesta tai sairaalasta. Yksityisellä eläinlääkärillä on velvollisuus ilmoittaa eläintautiepäilystä valvonta- tai kunnaneläinlääkärille.

Epäiltäessä vastustettavaa eläintautia tilanteen nopea selvittäminen on alueella erityisen tärkeää, jotta mahdollisen eläintautitapauksen aiheuttamat kustannukset ja toiminnan rajoitukset elinkeinolle jäisivät mahdollisimman pieniksi.

Toimintaohjeet vaarallisen tai helposti leviävän eläintautitapauksen varalle löytyvät eläintautilainsäädännöstä, ja läänineläinlääkärit antavat tapauskohtaisia ohjeita sekä virka- että päivystysaikaan puhelimitse. Eläintautitapauksessa tilanteen johtovastuu on läänineläinlääkärillä. Valvonta- ja kunnaneläinlääkärit avustavat tilanteen hoitamisessa.

Tarvittaessa kunnaneläinlääkärit peruuttavat kiireettömät ajanvarausajat ja kiireelliset potilaat keskitetään valvontayksikössä yhdelle tai muutamalle kunnaneläinlääkärille, jolloin muut kunnaneläinlääkärit voivat avustaa eläintautitapauksen edellyttämässä toimenpiteissä. Apua kiireellisten potilaiden hoitamiseen voidaan pyytää läheisiltä valvontayksiköiltä, jolloin omat toimivaltaiset

eläinlääkärit voivat keskittyä eläintautitilanteen hoitamiseen. Aputyövoimana on mahdollista tarvittaessa käyttää myös terveysvalvonnan henkilöstöä. Virka-apupyynnön Satapelastukselle, poliisille tai puolustusvoimille tekee yleensä aluehallintovirasto. Aluehallintovirasto voi antaa määräyksiä myös sellaisille alueen eläinlääkäreille, jotka eivät ole virassa. Tiedottamisesta vastaa ensisijaisesti aluehallintovirasto ja Ruokavirasto.

Valvonta- ja kunnaneläinlääkärit osallistuvat aluehallintoviraston järjestämiin työkokouksiin, joissa käsitellään myös eläintautivalmiuteen liittyviä asioita. Henkilöstö osallistuu mahdollisuuksien mukaan myös muuhun eläintautivalmiutta edistävään koulutukseen, jos sellaista tulee tarjolle.

Elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden EU:n sisämarkkinakaupan valvonta on oleellinen osa eläintautivalvontaa, sillä mahdollinen eläintautien leviäminen Suomeen saattaisi tapahtua juuri näiden kautta. Kunnaneläinlääkärit toimeenpaneavat alueellaan sekä sisämarkkinakaupan tuonnin että viennin valvontaan liittyvät toimeenpanotehtävät.

Valvonta- ja kunnaneläinlääkärit valvovat heille valvottaviksi säädettyjä sivutuotealan laitoksia ja osallistuvat tarvittaessa laitostarkastuksiin. Lisäksi valvontaeläinlääkäri ja praktikkoeläinlääkärit tekevät tarkastuskäyntejä toimialueensa muihin paikkoihin, joissa sivutuotteita käsitellään, kerätään, kuljetetaan, käytetään tai hävitetään.

5.6.2 Eläintautien ilmoittaminen

Eläinlääkärit tekevät kuukausittain ilmoituksen aluehallintovirastoon alueellaan epäillyistä tai todetuista eläintaudeista (ns. kuukausi-ilmoitus). Ilmoitus tehdään aina seuraavan kuun 15. päivään mennessä. Kunnaneläinlääkärit huolehtivat kukin omalta osaltaan ilmoitusten tekemisestä.

Kunnaneläinlääkärillä on velvollisuus ilmoittaa erikseen lueteltujen zoonosien eli eläimistä ihmisiin tarttuvien tautien esiintymisestä terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavalle lääkärielle. Velvollisuus on kirjattu eläintautien ilmoittamisesta ja mikrobikantojen toimittamisesta annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (1010/2013) 15 §:ään. Kunnan- ja valvontaeläinlääkärit kertovat mahdollisista zoonosiepäilyistä esimiehelleen, joka välittää tiedot eteenpäin. Tarvittaessa kunnan- tai valvontaeläinlääkäri on suoraan yhteydessä puhelimitse tai sähköpostitse tartuntataudeista vastaavaan lääkäriin tai hoitajaan. Ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvitystyöryhmää on mahdollista tarvittaessa käyttää hyväksi myös zoonositapausten selvittämisessä.

5.6.3 Eläintauteja tutkivat laboratoriot

Vastustettavia eläintauteja koskevat tutkimukset voidaan tehdä ainoastaan Ruokavirastossa tai Ruokaviraston hyväksymässä laboratoriossa. Ilmoitettavia eläintauteja tutkivat laboratoriot tekevät ilmoituksen toiminnastaan Ruokavirastolle. Ruokaviraston internetsivuilla on rekisteri vastustettavia eläintauteja tutkivista laboratorioista.

5.6.4 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveysvalvonta

Tuotantoeläimille toteutetaan useita terveysvalvontaohjelmia, joista vain salmonellavalvonta on pakollinen. Kansallinen salmonellavalvontaohjelma koskee kana-, broileri- ja kalkkunaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita, keinosiemennyssonneja ja raakamaitoa tuottavia nautojen pitopaikkoja. Salmonellavalvontaohjelman toimeenpanoa tiloilla valvovat valvonta- ja kunnaneläinlääkärit. Valvonta- tai kunnaneläinlääkäri seuraa toimijan toteuttaman näytteenoton säädösten mukaisuutta, hallinnoi parvista toimitettuja saapumisilmoituksia sekä huolehtii tilalle tehtävien valvontakäyntien toteutumisesta. Jos terveysvalvontaa ei ole toteutettu säädösten mukaisesti, asiasta ilmoitetaan aluehallintovirastoon.

Pakolliseen salmonellavalvontaohjelmaan kuuluville siipikarjatiloihin tehdään valvontakäynti kerran vuodessa. Käynnin yhteydessä huolehditaan virallisesta näytteenotosta, tarkastetaan tiedot tuotannosta, lintujen terveydentilasta, toimijan tekemistä näytteenotoista ja laboratoriotutkimusten tuloksista sekä tarkastetaan pitopaikan tuotantohygieniset olosuhteet. Käynnin yhteydessä varmistetaan, että eläinten pitäjän toimesta tapahtuva näytteenotto ja parven tunnistaminen ja ilmoittaminen tehdään lainsäädännön mukaisesti. Valvontakäynnistä laaditaan kirjallinen tarkastuskertomus.

Pitopaikat voivat liittyä vapaaehtoiseen terveysvalvontaan lampaiden ja vuohien maedi-visnan, tarhattujen hirvieläinten tuberkuloosin tai kalojen BKD -taudin varalta. Myös siipikarjan vientilaitoksilla on erillinen terveysvalvonta- ja näytteenotto-ohjelma. Valvonta- tai kunnaneläinlääkäri hyväksyy tai ottaa vastaan ilmoituksen toimialueellaan sijaitsevien tilojen liittymisestä terveysvalvontaohjelmaan tai siitä eroamisesta. Kunnaneläinlääkäri tai valvontaeläinlääkäri voi myös esittää aluehallintoviraston eläinlääkärille tilan erottamista terveysvalvontaohjelmasta. Terveysvalvontaan liittyy säännöllinen käynti pitopaikoissa ja näytteenotto tai näytteenoton seuranta. Kunkin valvontaohjelman osalta on erikseen määriteltävä valvontakäyntien vuositasoinen määrä.

Jos havaitaan, että jotakin terveysvalvontaohjelmaa ei ole toteutettu säädösten mukaisesti, eläinlääkäri huomauttaa asiasta, ohjeistaa toimijaa ja kirjaa havaitun epäkohdan tarkastuspöytäkirjaan sekä tietojärjestelmään. Asia viedään Aluehallintoviraston tietoon ja tehdään tarvittaessa ylimääräinen

valvontakäynti läänineläinlääkäriin määräyksestä. Eläinlääkäri valvoo, että terveysvalvontaohjelmaa noudatetaan jatkossa.

Tiedot terveysvalvontaohjelmiin kuuluvien tilojen lukumääristä käyvät ilmi suunnitelman liitteenä olevasta resurssitarpeen kartoituslomakkeesta.

Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta

Vesiviljelylaitoksilta otetaan kalanäytteitä EU:n hyväksymien VHS-ohjelmien ja lisävakuusohjelmien (mm. BKD, IPN, Gyrodaktylus salaris) mukaisesti. Vesiviljelylaitoksia valvovat eläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti vesiviljelylaitoksia koskeviin ja niiden valvontaan liittyviin koulutustilaisuuksiin (mm. Kalaterveyspäivä, Ruokaviraston koulutukset).

Kalanviljelylaitosten osalta tavoitteena on tarkastaa sisämaan lohikalanviljelylaitokset yhden kerran vuodessa (matalan riskin laitokset; ruokakalalaitos sisämaassa) tai kaksi kertaa vuodessa (korkean riskin laitokset; sisämaan laitos, jolla on emokaloja tai elävää kalaa myyvä laitos sisämaassa = poikaslaitos). Merialueen laitokset tulee tarkastaa joka toinen vuosi (matalan riskin laitos) tai kerran vuodessa (korkean riskin laitos). Emokala- ja poikaslaitokset on tavoitteena tarkastaa kaksi kertaa vuodessa.

Porin alueella on kuusi ruokakalan kasvattamo merialueella.

5.6.5 Muu eläintautivalvonta

Tuotantoeläinten terveyttä valvotaan erikseen määriteltyjen vastustettavien eläintautien osalta vuosittaisin ohjelmin. Suurin osa pyydetyistä näytteistä perustuu EU:n yhteiseen lainsäädäntöön. Suomelle myönnetty virallinen tautivapaus tietyistä merkittävistä eläintaudeista edellyttää tautivapauden todentamista vuosittaisin otannoin. Ruokavirasto pyytää vuosittain seurantanäytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaan.

Otantoihin liittyvät näytteet ottaa yleensä valvontaeläinlääkäri läänineläinlääkäriin määräyksestä. Valvontaeläinlääkäri huolehtii siitä, että näytteet otetaan määräajassa ja tiedottaa välittömästi aluehallintovirastolle ja/tai Ruokavirastoon, jos näytteenotto suunnitelman mukaisesti ei jostain syystä, esimerkiksi tuotantotilan toiminnan lopettamisen vuoksi, onnistu tai jos näytteitä ei pystytä ottamaan annetussa määräajassa. Jos valvontaeläinlääkäri tai määräyksen saanut kunnaneläinlääkäri on estynyt, huolehditaan siitä, että näytteet ottaa joku muu virkaeläinlääkäri, jolla ei ole vakituista asiakassuhdetta näytteenoton kohteeseen. Jos läänineläinlääkäriin määräys on henkilökohtainen, pyytää eläinlääkäriin

esimies aluehallintovirastosta uuden määräyksen. Valvontaeläinlääkärit huolehtivat näytteenoton toteutumisesta poissaolojensa aikana.

Eläinten keinollinen lisääminen

Suurelänpraktikot hoitavat akuuttipraktiikkansa ohessa tammojen siemennyksiä sekä tiineystutkimuksia. Porin seudulla on yksi oriasema. Alueella ei ole hevosten alkionsiirtotoimintaa.

Kyyhkyslakat

Porin seudulle on rekisteröity kymmenkunta kyyhkyslakkaa. Eläinsuojelulainsäädännön noudattamista näissä valvotaan samoin periaattein, kun muissakin eläintenpitopaikoissa.

5.7 Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvonta

Nautojen, sikojen ja vuohien sekä siipikarjan pitäjien on ennen eläinten pidon aloittamista rekisteröidyttävä eläintenpitäjiksi oman kuntansa maaseutuelinkeinoviranomaiselle. Ammattimaisesti nautaeläimiä, sikoja, lampaita tai vuohia ostavan tai myyvän henkilön on lisäksi rekisteröidyttävä eläinvälittäjäksi aluehallintovirastoon. Kalanviljelylaitosten on rekisteröidyttävä vesiviljelyrekisteriin. Nautojen, sikojen, lampaiden ja vuohien merkitsemisestä ja rekisteröinnistä sekä siipikarjan ja eräiden muiden lintujen tunnistamisesta on annettu eläinlajikohtaiset ohjeet.

Kunnat eivät valvo aktiivisesti eläinten merkitsemistä ja rekisteröintiä. Jos eläinten merkitsemisessä tai rekisteröinnissä havaitaan puutteita, niistä ilmoitetaan aluehallintovirastoon.

5.8 Sisämarkkina- ja kolmasmaa kauppa

Tuonti EU:n ulkopuolelta ja vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Kolmansista maista tuotavat elävät eläimet ja eläinperäiset tuotteet saapuvat Suomeen aina eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman kautta, jossa niille suoritetaan eläinlääkinnällinen rajatarkastus, eivätkä tuodut erät yleensä aiheuta toimenpiteitä alue- tai paikallistasolla. Joissakin tapauksissa tuonnin salliminen edellyttää erityistä jälkivalvontaa määräpaikassa. Porissa alueen virkaeläinlääkärit käsittelevät TRACES -ilmoitukset ja suorittavat paikallistason toimenpiteet ilmoitusten johdosta, kun joko Traces -järjestelmästä tai aluehallintovirastolta tulee tieto, että paikkakunnalle saapuu kolmansista maista eläin- tai tuote-eriä. Muissa valvontayksiköissä TRACES -ilmoituksia ei seurata säännöllisesti, vaan ilmoitus

tarkastusta vaativista eristä saadaan aluehallintovirastolta. Jos aluehallintovirasto ilmoittaa, että paikkakunnalle saapuu kolmansista maista eläin- tai tuote-eriä, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai jos epäillään, että eläin- tai tuote-erä on tuotu maahan laittomasti, valvontaeläinlääkäri, kunnaneläinlääkäri tai terveysvalvonnan johtaja / ympäristöterveydenhuollon johtaja toimivat läänineläinlääkäriin antamien ohjeiden mukaisesti.

Jos aluehallintovirasto ilmoittaa kolmansista maista tuotavista tuotteista tai eläimistä, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai joiden epäillään tai tiedetään olevan laittomasti maahantuotuja, toimitaan seuraavasti:

- Selvitetään, milloin ja minne eläimet tai tuotteet ovat tulossa tai tulleet;
- Selvitetään, minkälaisesta riskistä on kysymys;
- Selvitetään eläinten tai tuotteiden omistaja ja/tai haltija ja yhteystiedot;
- Toimitaan erityistilannesuunnitelmassa annettujen hälytysohjeiden mukaisesti.
- Arvioidaan tilanteessa tarvittavat voimavarat. Ympäristöterveydenhuollon johtaja päättää tarvittaessa vastuunjaosta ja erityisjärjestelyistä tarvittavien voimavarojen vapauttamiseksi tilanteen hoitamiseen;
- Toimitaan aluehallintoviraston antamien ohjeiden mukaisesti.

Kolmansiin maihin vietäessä viejä pyytää virkaeläinlääkäriltä tarkastusta ja selvittää vientiehdot. Viejän on varmistettava huolella, että vientikohdemaan vaatimat ehdot viennille täyttyvät.

Suosittelavaa on, että vaadittavat ehdot tai valmis terveystodistus on lähetetty kohdemaan viranomaisilta Ruokaviraston tai maa- ja metsätalousministeriöön. Jos kohdema ei lähetä valmista terveystodistusta, eikä sitä ole ennestään (aiemmista vastaavista vienneistä voi kysyä Ruokavirastosta), viejä laatii terveystodistuksen Ruokaviraston antamalle pohjalle kohdemaan ehtojen mukaisesti ja Ruokavirasto ja kohdemaan viranomaiset hyväksyvät todistuksen ja lopullinen todistusmalli lähetetään Ruokaviraston tiedoksi. Virkaeläinlääkäri ja Ruokavirasto tarkistavat yhteistyössä, voidaanko vientiehdot vietävän eläimen tai tuotteen kohdalla täyttää. Jos ehtoja ei voida täyttää, MMM yhteistyössä Ruokaviraston kanssa voi neuvotella kohdemaan kanssa vaatimuksista. Venäjän vientitodistukset on tilattava Ruokavirastosta. Vain virkaeläinlääkäri voi laatia ja tilata vientitodistuksia. Elävien eläinten kohdalla tarkastukset tekee ja todistuksen täyttää yleensä kunnaneläinlääkäri, naudan ja sian sukusolujen ja alkioiden kohdalla läänineläinlääkäri. Toimenpiteiden kustannuksista vastaa viejä. Venäjän lisäksi EU-tasolla on neuvoteltu harmonisoiduista vientiehdoista mm. USA:n ja Kanadan kanssa. Tällöin Ruokavirasto kommentoi vientiehtoja ja antaa mahdollisen valmiin todistuksen, jos sellainen on jo sovittu.

Sisämarkkinakauppa

Tiettyjen eläinten ja tuotteiden sisämarkkinatuojat ja viejät rekisteröityvät tai hakevat tuontilupaa Ruokavirastolta. Ruokavirasto lähettää tiedon rekisteröinneistä ja tuontiluvista ohjeineen kyseisen alueen

aluehallintovirastoon ja tapauskohtaisesti myös kunnaneläinlääkärille tai muulle valvovalle virkaeläinlääkärille. Nämä rekisteröinnit ja tuontiluvat kirjataan sekä huomioidaan erityisesti, mille eläimelle tai tuotteelle ne on tarkoitettu ja koskevatko rekisteröinnit sisämarkkinatuontia vai -vientä. Monilla toimijoilla on useita rekisteröintejä tai tuontilupia, mutta yksi rekisteröinti koskee vain yhtä tuotetta tai vain sisämarkkinatuontia tai -vientä. Rekisteröinti on voimassa seuraavan kalenterivuoden tammikuun loppuun, tuontilupa on voimassa vuoden myöntämispäivämäärästä.

Useimmat Ruokaviraston sisämarkkinakaupan ohjeet löytyvät myös Ruokaviraston internetsivuilta. Erityisesti silloin, kun rekisteröintiä tai tuontilupaa ei vaadita, voi ohjeet lukea sieltä. Apua saa myös eläinlääkintä- ja EU-lainsäädännöstä. Epäselvissä tapauksissa tulee kääntyä läänineläinlääkäriin tai Ruokaviraston puoleen. Tuontieriä ei saa tarkastuksessa hyväksyä eikä vientieriä lähettää, jollei virkaeläinlääkäri ole täysin varma ehtojen täyttymisestä.

Sisämarkkinatuonnissa tuojalla on tiettyjen eläinten ja tuotteiden kohdalla velvollisuutena lähettää Ruokavirastoon ennakoilmoitus tuotavasta erästä. Ruokavirasto lähettää ennakoilmoitukset sähköpostitse kyseiseen aluehallintovirastoon. Tuotavien erien mukana seuraa lähtömaassa virkaeläinlääkäriin myöntämä TRACES-terveystodistus ja mahdolliset muut asiakirjat. Aluehallintovirasto seuraa saapuvia eriä TRACES-järjestelmän avulla ja määrää virkaeläinlääkäriin tarvittaessa tarkastamaan saapuneet erät. Virkaeläinlääkäri toimii tapauskohtaisesti Ruokaviraston ja aluehallintoviraston ohjeiden mukaisesti. Tarkastuksen raportointi tapahtuu TRACES-järjestelmässä.

Tavoitteena on, että jokaisen tuojan, etenkin uusien, osalta tarkastetaan yksi lähetys, mieluiten ensimmäinen, vuosittain. Jos puutteita havaitaan, tehdään tarvittaessa uusintatarkastuksia. Tarkastuksia kohdennetaan riskiperusteisesti erityisesti tuotantoeläineriin, jotka tuodaan uudesta ja/tai hyvin erilaisen eläintautistatuksen omaavasta maasta, sekä jos tuoja ei noudata ETT:n vaatimuksia. Hylätyistä eristä (nykyisin myös lemmikkieläintuonneista tehdyt hallintopäätökset) tulee ilmoittaa Ruokavirastoon. Tällaisista toimenpiteistä päättäminen edellyttää yhteydenpitoa myös lähettäjämään viranomaisiin. Annettujen määräysten toteutuminen seurataan aina, esim. varmistamalla, että eläimet on palautettu alkuperämaahan tai että ne on lopetettu. Seuranta tapahtuu pyytämällä esim. virka-apua tullilta ja tekemällä yhteistyötä alkuperämaan viranomaisten kanssa.

Kaikki kunnaneläinlääkärit eivät vielä joko käytä TRACES-järjestelmää lainkaan tai eivät ole sen käytössä riittävän kokeneita tai motivoituneita. Jos kunnaneläinlääkärillä ei ole mahdollisuutta itse käyttää TRACES-järjestelmää, hän voi pyytää läänineläinlääkäriä viemään tarkastuksen tuloksen järjestelmään puolestaan.

Mikäli saapuva erä ei täytä tuonnin ehtoja, valvontaeläinlääkäri tai erikseen tapauskohtaisesti valittava eläinlääkäri sopii Ruokaviraston, aluehallintoviraston ym. viranomaisten kanssa sovittavista

toimenpiteistä sekä noudattaa annettuja ohjeita ja määräyksiä sekä tehdään vaadittavat ilmoitukset/raportoinnit.

Sisämarkkinaviennissä toimija pyytää kunnaneläinlääkärinä tarkastamaan lähetyksen ennen vientiä. Tarkastuksen perustella virkaeläinlääkäri tekee erälle terveystodistuksen TRACES-järjestelmässä. Porin seudun sisämarkkinavienti liittyy valtaosin rekisteröityjen hevosten liikkumiseen.

Sisämarkkinaviennissä viejän on pyydettävä valvovalta virkaeläinlääkäriltä lähetettävien Ea 4 liitteen I mukaisten erien tarkastamista (poikkeuksena ei-kaupalliset koirat, kissat, hillerit ja fretit, jolloin vientiin liittyvät tarkastukset ja asiakirjat voi tehdä myös muu kuin virkaeläinlääkäri).

Pääsääntöisesti terveystodistuksen I-osan täyttäminen on viejän tehtävänä, eläinlääkäri kuitenkin tarkastaa ja tarvittaessa korjaa viejän laatiman I-osan. Jos viejä ei ole rekisteröitynyt TRACES-järjestelmään, jää myös terveystodistuksen I-osan täyttäminen tarkastavan virkaeläinlääkärin vastuulle terveystodistuksen (II-osa) lisäksi. Tällöin viejän on annettava tarvittavat tiedot hänelle todistuksen laatimista varten. Toimenpiteet tehdään viejän kustannuksella.

Virkaeläinlääkäreiden tulee seurata mahdollinen eristä vastaanottajamaassa saatava palaute ja reagoida siihen. Esim. TRACES- terveystodistuksen valvonta eli III-osion täyttö TRACES-järjestelmän kautta.

5.9 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinten hyvinvoinnin valvonnalla tarkoitetaan eläinsuojelulain, eläinkuljetuslain ja eläinkuljetusasetuksen sekä niiden nojalla annettujen säädösten perusteella tehtävää eläinsuojeluvalvontaa. Eläinsuojeluvalvontaa hoitavat paikallistasolla eläinten pitopaikoissa valvonta- ja kunnaneläinlääkärit, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavat viranhaltijat (terveystarkastajat) sekä poliisi. Eläinkuljetuksia valvoo maanteillä pääsääntöisesti poliisi, mutta myös aluehallintoviranomaisella sekä valvonta- ja kunnaneläinlääkärillä on oikeus tehdä eläinkuljetuksia koskevia tarkastuksia tietyin ehdoin. Valvontaa tehdään käytännössä sekä epäilyn perusteella tehtävinä tarkastuksina, että ennalta suunniteltujen ohjelmien perusteella.

Eläinsuojelutarkastuksessa tarkastetaan, että eläinsuojelulainsäädännössä kyseisen eläimen pitämiseksi asetettuja vaatimuksia noudatetaan. Käynnillä tarkastetaan paitsi eläimet ja eläinten pitopaikka ja pitopaikan olosuhteet, myös eläimiä varten tarkoitettu ruoka ja juoma sekä välineet ja varusteet. Eläinsuojelutarkastuksesta kirjoitetaan aina tarkastuskertomus, joka annetaan tai toimitetaan asiakkaalle.

Valvontaeläinlääkäri säilyttää tarkastuskertomuksen tai eläinsuojelupäätöksen kopion sekä toimittaa siitä kopion aluehallintovirastoon kuukauden kuluessa tarkastuksen tekemisestä. Jos tarkastuksella on todettu mahdollisia täydentävien ehtojen indikaattoreiden laiminlyöntejä, lähetetään päätös tai kertomus aluehallintovirastoon välittömästi ja aina viikon sisällä tehdystä tarkastuksesta. Jos tarkastuksessa todetaan, että eläinsuojelulainsäädäntöä on rikottu, voidaan kopio asiakirjasta toimittaa myös poliisille esitutkintaa varten. Asiakkaalle velvoitteita sisältävä eläinsuojelupäätös samoin kuin kuulemisasiakirja toimitetaan asiakkaalle todisteellisesti (saantitodistus, toimittaminen henkilökohtaisesti kuittausta vastaan, haastemies).

Jos tarkastuksella todetaan määräystenvastaisuutta, annetaan määräaika asian korjaamiseksi. Määräajan umpeuduttua tarkastetaan määräysten noudattaminen joko tarkastuskäynnillä tai asiakirjoista. Myös uusintatarkastuksesta kirjoitetaan aina tarkastuskertomus. Tarvittaessa käytetään eläinsuojelulain pakkokeinoja (määräys, kieltö), jos neuvonta, ohjaus ja tarkastuskertomuksessa annetut kehotukset eivät ole riittäviä epäkohdan korjaamiseksi tai tilanne vaatii välittömiä toimenpiteitä. Jos asiakas veloitetaan korjaamaan havaittuja epäkohtia pakkokeinoin, asiakkaalle varataan aina ennen päätöksen antamista mahdollisuus tulla kuulluksi, ellei asia ole kiireellinen. Kuuleminen tehdään kirjallisesti ja vastineen antamiselle annetaan kohtuullinen aika aina, kun se on eläinten hyvinvoinnin kannalta mahdollista. Jos kuuleminen tehdään suullisesti, asiakkaan antama vastine kirjataan aina päätökseen.

Tarvittaessa kunnaneläinlääkäri, terveystarkastaja tai poliisi voi ryhtyä eläinsuojelulain 44 §:n mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi, kunnes eläimen omistaja joko korjaa eläinten pitoon liittyvät epäkohdat tai päättää eläinten lopettamisesta. Eläinten omistajalle on aina syytä tässä yhteydessä kertoa siitä, että hän on vastuussa toimenpiteistä, esimerkiksi tilapäisestä hoidosta, syntyvistä kustannuksista. Jos eläimen omistaja toteaa, että hän ei pysty jatkossakaan huolehtimaan eläimestä, tehdään päätös tarvittavista toimenpiteistä. Jos eläimen arvo ei ole vähäinen, pitää harkita mahdollisuudet eläimen myymiseksi pitoon tai teuraaksi, jolloin eläimen omistaja saa pitää myyntitulot, joista on vähennetty esimerkiksi tilapäisen hoidon järjestämisestä aiheutuneet menot. Jos myymisen yrittäminen ei ole tarkoituksenmukaista, eläin voidaan luovuttaa eläinsuojeluyhdistykselle uudelleen sijoitettavaksi, lopettaa tai teurastaa.

Jos tarkastuksella todetaan tarve eläinsuojelulain 44 §:n mukaisille kiireellisille toimenpiteille, ollaan tarvittaessa yhteydessä aluehallinnon eläinlääkäriin ja toimitaan tilanteessa parasta harkintaa käyttäen. Eläimelle voidaan tarvittaessa järjestää lyhytaikainen tilapäinen hoito tilanteen selvittämisen ajaksi. Pieneläinten tilapäisen hoidon järjestämisspaikkana toimivat samat yrittäjät, joilla on kaupungin kanssa sopimus löytöeläinten vastaanottamisesta. Suurelaimille pyritään ensisijaisesti järjestämään riittävä hoito

pitopaikassa. Jos suurelakin joudutaan siirtämään, pitää muistaa tarvittavien ilmoitusten tekeminen eläinrekistereihin.

Vaikeimmissa tapauksissa vastuu tarkastuksen ja päätöksen tekemisestä voidaan siirtää kunnalta läänineläinlääkärille. Kunta voi pyytää tapauksen siirtoa aluehallintovirastolle esimerkiksi tilanteessa, jossa toimija ei ole noudattanut hänelle toistuvasti annettuja kieltoja tai määräyksiä, ja kieltoa tai määräystä on tarvetta tehostaa uhkasakolla tai teettämishallalla. Kunta voi pyytää tapauksen siirtoa aluehallintovirastolle myös tilanteessa, jossa tarkastuskohteessa on useita eläimiä, joiden osalta on tarve ryhtyä eläinsuojelulain 44 §:n mukaisiin välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Valtakunnallisen ohjelman mukaan kunnan on erikseen suunniteltava, kuinka varmistetaan eläinten hyvinvointi eläinsuojelulain 44 §:n mukaisissa kiiretoimenpiteissä mm. selvittämällä yhteistyötahot tapausten hoitamiseksi.

5.9.1 Epäilyyn perustuva tarkastus

Eläinsuojeluviranomainen voi tarkastaa epäilyn perusteella eläinten pitopaikan. Asia tulee useimmiten vireille yksityishenkilön yhteydenoton perusteella. Kaupungin internetsivuilla on yhteystiedot sekä sähköinen lomake eläinsuojeluilmoituksen tekemistä varten. Jos kunnaneläinlääkärille syntyy praktiikkatyössä epäily eläinsuojelusäännösten vastaisesta menettelystä, hän ilmoittaa ensisijaisesti asiasta valvontaeläinlääkärille, joka huolehtii asian selvittämisestä ja tarvittavista toimenpiteistä.

Koska suurin osa pieneläinten eläinsuojelutarkastuksista perustuu yksityishenkilöiden tekemiin ilmoituksiin, halutaan ilmoittamiskynnys pitää mahdollisimman matalana. Ilmoittajan henkilöllisyyttä ei kerrota tarkastuksen kohteelle, jos ilmoittaja ei sitä halua. Ilmoituksen voi myös tehdä nimettömänä. Ilmoituksen johdosta tehdään aina eläinsuojelutarkastus, ellei ole perustellusta syystä ilmeistä, että ilmoitus on aiheeton.

Valvontaeläinlääkärin mukana voi tarvittaessa olla valvontayksikön toinen virkaeläinlääkäri, terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija tai poliisi. Virka-apua tarkastuksen turvaamiseksi pyydetään etukäteen Lounais-Suomen poliisin Turun tilannekeskuksesta faksilla tai sähköpostitse, tai, jos virka-avun tarve ilmenee tarkastuksen yhteydessä yllättäen, poliisin tilannekeskuksesta tai hätäkeskuksesta puhelimitse.

Otantaan perustuvat tarkastukset eivät kuulu kunnan tehtäviin.

5.9.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonta

Tarkastuksia voidaan tehdä myös ilman epäilyä sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää eläinsuojelulaissa tarkoitetun luvan hakemista aluehallintovirastolta tai ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi sirkukset, eläintarhat ja eläinnäyttelyt, eläinkaupat, pieneläinlaitokset, suuret kennelit sekä ravi- ja ratsastustallit, riistaeläintarhat ja lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat. Ilman epäilyä tarkastuksia saadaan tehdä myös eläinkilpailuihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin.

Luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan mukaiset kohteet käyvät ilmi suunnitelman liitteenä olevasta kohdekohtaisesta tarkastussuunnitelmasta. Valvontaeläinlääkäri tarkastaa kohteet toiminnan alkaessa ja sen jälkeen vuosittain. Jos valvontayksikössä on tehty kohdekohtainen riskinarviointi, voidaan tarkastustiheyttä riskinarvioinnin perusteella laskea vähäriskisissä kohteissa joka kolmas vuosi tapahtuvaksi.

5.9.3 Muu hyvinvoinnin valvonta

Eläinkuljetukset

Eläinkuljetuksia valvoo maanteillä pääsääntöisesti poliisi, mutta myös aluehallintoviranomaisella sekä kunnaneläinlääkärillä ja valvontaeläinlääkärillä on oikeus tehdä eläinkuljetuksia koskevia tarkastuksia tietyin ehdoin. Porin kaupungineläinlääkärit voivat olla mukana aluehallintoviraston tai poliisin tekemässä tarkastuksessa. Oma-aloitteisia tarkastuksia ei ole tehty.

Teurastamot

Niissä pienteurastamoissa, joiden valvonnasta kaupungineläinlääkäri on tehnyt sopimuksen Ruokaviraston kanssa, tarkastuseläinlääkärinä toimiva kunnan virkaeläinlääkäri suorittaa myös eläinsuojeluvälvontaa teurastamossa. Tarkastuseläinlääkärillä on oikeus tarkastaa myös teurastamolle saapuvat eläinkuljetukset. Mikäli tarkastuseläinlääkäri epäilee, että teuraseläimiä toimittavassa eläintenpitoyksikössä on rikottu eläinsuojelulainsäädäntöä, hänen on ilmoitettava asiasta Aluehallintovirastoon. Näin läänineläinlääkäri voi määrätä paikallisen virkaeläinlääkärin suorittamaan tarkastuksen kyseiseen pitopaikkaan.

5.10 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Sivutuotelain mukaisesti Ruokavirasto laatii valtakunnallisen valvontasuunnitelman sivutuotevalvonnan järjestämiseksi. Kunnat huolehtivat suunnitelman mukaisten tarkastusten toteuttamisesta. Elintarvikehuoneistojen sivutuoteasetuksen mukainen valvonta pyritään tekemään elintarvikelain mukaisten valvontakäyntien yhteydessä.

5.10.1 Sivutuotelaitosten valvonta

Ruokaviraston nettisivuilla ylläpidettävältä hyväksytyjen ja rekisteröityjen sivutuotealan laitosten listalta on nähtävissä ajantasainen luettelo alueen laitoksista ja niiden sijainnista.

Valvontaeläinlääkäri hyväksyy toimialueellaan sivutuoteasetuksen mukaiset polttolaitokset, rinnakkaispolttolaitokset, johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitettu hävittää polttamalla tai hyväksytylle kaatopaikalle toimittamalla ja väliasteenlaitokset, joissa varastoidaan tai esim. suolataan, jäädytetään tai lajitellaan käsittelemättömiä sivutuotteita. Valvontaeläinlääkäri rekisteröi tekniset laitokset, johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitettu tekniseen käyttöön, tilarehustamot, keräyskeskukset silloin, kuin ne eivät sijaitse teurastamon yhteydessä sekä toimijat, jotka käyttävät sivutuotteita erityisiin ruokintatarkoituksiin. Hyväksyntä- ja rekisteröintipäätökset ilmoitetaan välittömästi aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon.

Valvontaeläinlääkäri valvoo hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita. Valvontaeläinlääkäri valvoo myös Ruokaviraston hyväksymiä ja rekisteröimiä laitoksia, kuten käsittelylaitoksia, lemmikkieläinten ruokia valmistavia laitoksia ja rehusekoittamoita. Tarkastukset on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan tekemään ennalta ilmoittamatta. Saapuneiden sivutuote-erien osalta kunnaneläinlääkäri täyttää valvontaosion kaupalliseen asiakirjaan (DOCOM) TRACES- järjestelmään. Ennen kuittausta tai valvontaa on varmistettava, että erä on saapunut laitokselle.

Ruokavirasto määrittelee vuosittaisessa valvontasuunnitelmassa kunkin laitostyyppin osalta riskinarviointiin perustuen ne laitokset nimeltä, jotka valvontaeläinlääkäri on vuoden aikana vähintään tarkastettava. Mikäli valvontavuoden aikana todetaan tarkastuksen tarve jollakin suunnitelman ulkopuolisella laitoksella, tarkastus tehdään suunniteltujen tarkastusten lisäksi. Valvontaeläinlääkärit toimittavat valvontaan liittyvät tarkastuskertomukset mahdollisimman nopeasti tarkastuksen jälkeen tiedoksi aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon. Mikäli tarkastuksella todettua puutetta ei saada poistettua kehotuksilla ja joudutaan käyttämään sivutuotelain mukaisia hallinnollisia pakkokeinoja, pakkokeinopäätökset toimitetaan aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon.

5.10.2 Sivutuotteita käyttävien ja hävittävien toimijoiden valvonta

Haaskatoiminnalla tarkoitetaan käsittelemättömien sivutuotteiden käyttöä luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa. Tuotantoeläimistä saatuja sivutuotteita on luvallista käyttää luonnoneläinten ruokintaan vain perustellusta syystä. Porin seudun ilmoitetut haaskat käyvät ilmi Ruokaviraston sähköisestä pitopaikkarekisteristä. Ruokavirasto määrittelee vuosittaisessa valvontasuunnitelmassaan haaskatoiminnan tarkastusten tekoperusteet, mutta kunnaneläinlääkärit määrittelevät itse vuosittain tarkastettavat kohteet.

Suomessa on käytössä haaskarekisteri, johon rekisteröidään haaskapaikan aloitusilmoitukset ja haaskan pitäjät. Aloitettaessa käsittelemättömien sivutuotteiden käyttö sivutuoteasetuksen ja MMMa N:o 850/2005 sallimiin tarkoituksiin, on toimijan tehtävä aloitusilmoitus toiminnan aloittamisesta alueensa valvontaeläinlääkärille. Kun kyseessä on luonnonvaraisten eläinten ruokinta (haaskakäyttö), tulee toimijan ilmoittaa kuukausittain valvontaeläinlääkärille haaskalle toimittamansa materiaalin määrä. Tiedot on ilmoitettava sekä sille valvontaeläinlääkärille, jonka toimialueelta sivutuotteet kerätään että sille valvontaeläinlääkärille, jonka toimialueella sivutuotteet käytetään. Toimijan on lisäksi pidettävä kirjaa sivutuotteiden käytöstä haaskaruokinnassa. Kirjanpito tarkastetaan haaskatoiminnan tarkastuksella.

Kokonaisten märehitjoiden, sikojen, siipikarjan ja turkiseläinten raatojen, kotiteurastuksen sivutuotteiden ja tiettyjen muiden sivutuotelain mukaisten sivutuotteiden hautaaminen ei ole Satakunnan alueella sallittua. Mainitut sivutuotteet on toimitettava raatojen keräilyyn hävitettäväksi hyväksytyssä sivutuotelaitoksessa. Virkaeläinlääkäri valvoo raatojen hävittämistä koskevien säädösten noudattamista.

Ruokavirasto määrittelee valvontasuunnitelmassaan valvonnan tekoperusteet, mutta valvontaeläinlääkärit määrittelevät itse vuosittain tarkastettavat kohteet. Tehdyistä tarkastuksista laaditut tarkastuskertomukset ja mahdolliset pakkokeinopäätökset toimitetaan aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon mahdollisimman nopeasti.

5.11 Täydentävien ehtojen valvonta

Euroopan yhteisen maatalouspolitiikan keskeinen osa ovat viljelijöitä velvoittavat ns. täydentävät ehdot. Näiden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja EU:n osittain rahoittaman ympäristötuen, luonnonhaittakorvauksen ja eläinten hyvinvointituen maksamisen edellytyksenä. Tukivalvonta on Aluehallintoviraston tehtävä.

Eläinsuojelupäätökset ja eläinsuojelutarkastusta tai elintarvikelain mukaista maitohygieniatarkastusta tai munantuotantotilan hygieniatarkastusta koskevat tarkastuskertomukset pyritään tekemään aina riittävän

tarkasti, jotta aluehallintovirasto voi niiden perusteella tarvittaessa tehdä laajennuksia täydentävien ehtojen valvontoihin. Eläinsuojelupäätökset ja tarkastuksia koskevat tarkastuskertomukset toimitetaan aluehallintovirastolle tiedoksi kuukausittain. Jos tarkastuksessa on havaittu seikkoja, jotka voivat aiheuttaa toimenpiteitä aluehallintovirastossa, pyritään asiakirjat toimittamaan viikon kuluessa tarkastuksen tekemisestä. Elintarvikelain mukaiset tarkastuskertomukset toimitetaan aluehallintovirastoon vain silloin, jos tarkastuksella havaitaan viitteitä epäkohdista täydentävien ehtojen noudattamisessa. Valvontaeläinlääkäri ja kunnaneläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti aluehallintoviraston järjestämiin koulutustilaisuuksiin, joissa käsitellään mm. täydentävien ehtojen valvontaa.

5.12 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

5.12.1 Peruseläinlääkäripalvelu

Peruseläinlääkäripalveluun kuuluu kotieläinten sairaanhoito ja terveydenhuolto. Peruseläinlääkäripalvelu käsittää myös kiireellisen eläinlääkäriavun antamisen virka-aikana.

Eläinlääkintähuoltolain mukaan peruseläinlääkäripalvelulla tarkoitetaan eläinlääkäripalvelua, joka annetaan eläinlääketieteelliseen yleistutkimukseen tai kliiniseen tutkimukseen perustuen tavanomaisissa vastaanottotiloissa tai eläinsuojissa. Lain perustelujen mukaan peruseläinlääkäripalveluja ovat eläimistä ihmisiin tarttuvien tautien ennaltaehkäisemiseksi tarpeelliset sekä tuotantotaloudellisesti, epidemiologisesti tai eläinsuojellisesti perusteltavissa olevat eläinlääkäripalvelut.

Valtakunnallisen ohjelman mukaan peruseläinlääkäripalveluun kuuluvaa sairaanhoitoa on kliinisesti sairaiden eläinten perustutkimus, hoitotarpeen arviointi ja hoito tai lähettäminen jatkohoitoon. Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvat kirurgiset leikkaukset niiltä osin, kun leikkauksia peruseläinlääkärikoulutuksella pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanottotiloissa, hoitotiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä. Peruseläinlääkäripalveluun kuuluvia leikkauksia ovat esimerkiksi nautojen vierasesineleikkaukset ja juoksutusmahaleikkaukset. Kotieläinten lopetus eläinsuojelluisista syistä, sairauden perusteella tai omistajan pyynnöstä on peruseläinlääkäripalvelua samoin kuin eri kotieläimille suoritettavat terveystarkastukset, rokotukset, loishäädöt, kissojen sterilisaatiot ja kastroatiot sekä koirien kastroatiot. Peruseläinlääkäripalveluun luetaan myös märehäntijöiden, sikojen ja hevosten hedelmällisyyteen liittyvät tarkastukset ja hoidot sekä kotieläimen terveydentilan toteaminen ja todistaminen kliinisen perustutkimuksen perusteella esimerkiksi vakuutusyhtiötä, vientiä, tuontia tai sisämarkkinakauppaa varten.

Kunnaneläinlääkärit voivat eläinsuojelullisista syistä lopettaa myös luonnonvaraisen eläimen. Tällaisessa tapauksessa kunnaneläinlääkäri laskuttaa toimenpiteestä ja tarvikkeista työnantajaansa, joka laskuttaa kustannukset edelleen aluehallintovirastolta.

Maksutonta puhelinneuvontaa kotieläinten terveyteen ja sairauksiin sekä eläintenpitoon ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa on mahdollista saada praktikkoeläinlääkäreiltä kaikkina arkipäivinä. Porissa neuvontaa antavat myös eläintenhoitajat, jotka ohjaavat puhelut eläinlääkärille tarpeen mukaan. Puhelinneuvonta pyritään antamaan pääasiassa puhelinaikana arkaamuisin klo 8.00 - 9.00. Eläinten hyvinvointia ja eläintautiepäilyjä koskevaa ilmaista neuvontaa antavat lisäksi virka-aikana valvontaeläinlääkärit. Kunnan- ja valvontaeläinlääkäreiden yhteystiedot on julkaistu valvontayksiköiden internetsivuilla.

Kiireelliset akuutin eläinlääkäriavun tarpeessa olevat suurelän- ja pieneläinpotilaat pyritään hoitamaan välittömästi ajanvarauspotilaiden lomassa tai tarpeen mukaan ajanvarauspotilaiden aikoja siirtäen. Tarpeen tullen kiireellinen potilas remittoidaan eteenpäin muille praktikkoeläinlääkäreille. Porin seudulla pieneläimiä voidaan ohjata Porin kaupungin pieneläinklinikalle. Pieneläimiä voidaan lisäksi ohjata tarvittaessa yksityisille pieneläinklinikoille.

Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seurantajärjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava.

Terveydenhuoltosopimusten määrät eri valvontayksiköissä käyvät ilmi suunnitelman liitteenä olevasta resurssitarpeen kartoituksesta. Tuotantoeläinten terveydenhuoltopalveluja on pystytty tarjoamaan kysyntää vastaavasti.

Nautojen terveydenhuoltokäynnit kirjataan Naseva- ja sikojen käynnit Sikava -järjestelmään. Nasevan ehtojen mukaan eläinlääkäri suorittaa nautatilalle terveydenhuoltokäynnin vähintään kerran vuodessa. Sikavan puitteissa emakko- tai yhdistelmäsikalaan on suoritettava vähintään neljä terveydenhuoltokäyntiä vuodessa. Näistä yhden pitää olla terveydenhuoltosuunnitelman päivityskäynti. Lihasikalaan on suoritettava vähintään yksi terveydenhuoltokäynti kasvatuserää kohti tai neljä terveydenhuoltokäyntiä vuodessa, jos sikala on osastoittain kertatäyttöinen tai jatkuvatäyttöinen. Jos Naseva- tai Sikava -tilalle luovutetaan lääkkeitä varalle tulevien sairastapauksien hoitoa varten, terveydenhuoltokäyntien määrä nousee edellä kuvatuista merkittävästi. Suurissa eläintenpitoyksiköissä on tällöin käytävä kahden viikon välein.

Terveystuotopalvelujen kysyntää lisäävät osaltaan myös tietyt lääkkeiden luovuttamista koskevien sääntöjen poikkeukset.

Terveystuotokäynnillä eläinlääkäri havainnoi eläinten olosuhteet ja terveydentilan. Lisäksi merkittävimmät eläinten hoitorutiinit ja tuotannon kannalta kriittiset pisteet käydään läpi. Terveystuotokäynnillä käydään läpi terveystuotosuunnitelman toteutuminen, tilan lääkekirjanpito ja kirjanpito eläinten poistojen ja sairastuvuuden syistä. Lisäksi käydään läpi tuotantotilan toimet tarttuvilta eläintauodeilta suojautumiseksi.

Yksityinen palvelutarjonta

Satakunnassa on useita yksityisiä eläinlääkäripalvelujen tarjoajia. Yksityisten eläinlääkäripalvelujen tarjonta ei kuitenkaan riitä kattamaan kysyntää suurelänpuolella eikä pienelänpuolella päivystysaikana.

5.12.2 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Eläinlääkintähuoltolain 13 §:n mukaisesti kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäriapua kaikkia alueellaan vakinaisesti tai tilapäisesti olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokauden aikoina. Päivystyspalvelu on järjestettävä yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa yhtä tai useampaa seutu- tai maakuntaa vastaavalla päivystysalueella.

Porin seudulla suunnitelmana on, että suur- ja pieneläinpäivystys on eriytetty vuonna 2021 viikonloppuisin ja pyhäpäivisin, mutta arki-iltoina ja -öinä päivystys olisi sekapäivystystä.

Päivystysaikana käytössä on keskitetty yhteydenotto palvelu. Päivystävän eläinlääkärin saa aina kiinni samasta numerosta, josta puhelu ohjautuu päivystävälle eläinlääkärille. Pieneläin- ja suurelänpäivystyksillä on omat numerot. Päivystyspuhelimet ovat maksullisia ja maksun suuruus on määritelty jaoston hyväksymässä ympäristöterveydenhuollon taksassa.

Kiireellisen eläinlääkäriavun tavoitteena on ensiaputyypinen toiminta, jolla pyritään hoitamaan eläimen henkeä ja hyvinvointia uhkaavat tapaukset ja varmistamaan, että potilaan tila ei kohtuuttomasti heikkene sen odottaessa virka-aikana annettavia palveluja. Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintään ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet.

5.12.3 Saatavuus- ja laatutavoitteet

Valtakunnallisessa ohjelmassa on tavoitteiksi esitetty seuraavia:

1. Eläimen omistajan tai haltijan on halutessaan pystyttävä varaamaan aika vastaanotolle tai eläinlääkärikäynnille.
2. Jos yhteistoiminta-alueella toimii useampia praktikkoeläinlääkäreitä, asiakkaalle tulisi ei-kiireellisissä tapauksissa antaa vapaus valita eläinlääkäri.
3. Ajanvaraukset yhteistoiminta-alueella tulisi keskittää yhteen paikkaan.
4. Toiminta tulisi järjestää siten, että tietyinä päivinä tietyt eläinlääkärit vastaavat kiiretapauksien hoidosta ja muut keskittyvät ajanvarausperusteiseen praktiikkaan.
5. Jos avun tarve ei ole kiireellinen, sairaskäynti- tai vastaanottoajan pitäisi järjestyä viikon sisällä tilauksesta, ellei asiakas halua aikaa nimetyltä eläinlääkäriltä.
6. Jos avun tarve ei ole kiireellinen, terveydenhuolto-, massatyökäyntiajan tai terveen eläimen leikkauksajan pitäisi järjestyä lomakauden ulkopuolella alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta, ellei asiakas halua aikaa nimetyltä eläinlääkäriltä.
7. Pääosan asiakkaista pitäisi saada palvelu alle 50 kilometrin etäisyydeltä.
8. Kiireellistä eläinlääkäriapua pitäisi 90 % tapauksista saada kolmen tunnin sisällä tilauksesta.
9. Päivystävän eläinlääkäriin matkan eläintenpitopaikkaan tai eläimen omistajan matkan pieneläin-vastaanotolle pitäisi 90 % tapauksista olla alle sata kilometriä. Remissioklinikalle matka voi olla pitempi.
10. Subventiot ovat käytössä.
11. Eläinlääkäripalvelujen saatavuutta seurataan säännöllisesti toteutettavien asiakaskyselyjen avulla.

Ajanvaraus

Porin yhteistoiminta-alueella eläinlääkäreillä ei ole virka-aikana keskitettyä ajanvarausta, vaan asiakas varaa ajan soittamalla valitsemalleen eläinlääkärille. Mikäli asiakkaan valitsema eläinlääkäri ei ole kyseisenä päivänä työssä, pitää eläinlääkäriin vastaajassa olla tiedote poissaolosta ja sijaisen yhteystiedot; vaihtoehtoisesti voidaan käyttää soitonsiirtoa eläinlääkäreiden kesken.

Kiireelliset sairaustapaukset virka-aikana

Virka-aikaisten kiireellisten sairaustapausten keskittämistä yhdelle eläinlääkärille kerrallaan on pyritty yhteistoiminta-alueella järjestämään niin, että sekapraktikot pyrkisivät pitämään kerran viikossa ns. pieneläinpäivän, jolloin olisivat koko päivän vastaanotolla niin, että voisivat ottaa lyhyellä varoitusajalla vastaan kiireellisiä pieneläinpotilaita. Lisäksi Porin keskustan vastaanoton eläinlääkärillä on työssä olleessaan kaikkina päivinä vastuu kiireellisistä pieneläimistä.

Kiireelliset suurelänpotilaat virka-aikana on sovittu yta-alueella sen eläinlääkäriin vastuulle, jolla on kunakin arkipäivänä päivystysvuoro. Tällaisena päivänä kyseistä eläinlääkäriä on ohjeistettu pidättymään ajanvarausten ottamisesta, jotta eläinlääkärillä olisi tosiasiallinen mahdollisuus lähteä kiireelliselle suurelänkäynnille ilman pitkää viivytystä.

Etäisyydet

Porin yhteistoiminta-alueeseen kuuluviissa kunnissa on Nakkilaa lukuun ottamatta kaikissa eläinlääkärin vastaanotto. Nakkilasta etäisyys kahdelle lähimmälle vastaanotolle jää alle 15 kilometrin. Porin pohjoisimmista osista (Lavia) Porin keskustan vastaanotolle tuleville asiakkaille etäisyys vastaanotolle voi kuitenkin nousta 80 kilometriin. Asukasmääriä vertailtaessa päästään kuitenkin valtakunnallisen suunnitelman tavoitteeseen siitä, että suurimmalla osalla asukkaista asiointimatka virka-aikana kiireettömässä asiassa lähimmälle eläinlääkärin vastaanotolle on alle 50 km.

Päivystysaikana pisin asiakkaalle tai eläinlääkärille muodostuva matka olisi Eurajoelta Laviaan ja on pituudeltaan noin 100 km, eli myös päivystysaikana päästään EHO:n tavoitteeseen alle 100 km matkasta. Subventiot eivät ole olleet käytössä, eikä niiden käyttöön ottamisesta ole tullut aloitteita esimerkiksi tuottajajärjestöiltä. Vuoden 2021 aikana pyritään selvittämään, olisiko alueella mahdollista subventoida korkeampia matkakuluja tuotantoeläinten omistajille niin, että tällä keinolla pystyttäisiin hieman kompensoimaan esimerkiksi lavialaisten tuotantoeläinten omistajien matkakuluja.

Asiakaspalaute

Asiakaspalautetta ei ole Porin seudun eläinlääkintähuollon asiakkailta järjestelmällisesti kerätty. Vuoden 2021 aikana pyritään kehittämään toimiva malli asiakaspalautteen keräämiseen ja ottamaan se käytäntöön. Mahdollisia toteuttamiskanavia olisi esimerkiksi jatkuvasti auki oleva palautelomake internetsivuilla ja sitä täydentävä, säännöllisesti toistuva mutta ajallisesti rajoitettu kysely palvelua käyttäneille asiakkaille joko sähköisesti tai paperilla.

Sitä, kuinka nopeasti asiakas on saanut ajan eläinlääkärille kiireettömässä asiassa tai kuinka nopeasti on saanut eläinlääkäriapua kiireellisessä asiassa, ei ole järjestelmällisesti seurattu Porin seudulla, mutta asia tullaan huomioimaan palautekyselyssä. Yksikön eläinlääkäreillä on työnantajan asettama velvollisuus olla yhteydessä soittopyynnön jättäneeseen asiakkaaseen tunnin kuluessa päivystysaikana, ja eläinlääkäriapu pitäisi olla asiakkaan saatavilla kolmen tunnin kuluessa yhteydenotosta, mikäli asia on välitöntä eläinlääkäriapua vaativa.

Reklamaatioiden käsittely

Eläinlääkintähuoltoa koskevat asiakasvalitukset ottaa vastaan eläinlääkintäyksikön päällikkö. Jos kysymys on esimerkiksi väärinymmärryksestä tai vastaavasta ongelmasta, riittää valituksen käsittelyksi usein se, että yksikön päällikkö keskustelee asiasta asiakkaan kanssa mahdollisesti ao. eläinlääkäriä kuultuaan.

Jos asia ei ratkea keskustelemalla tai jos asiakkaalla on asian suhteen korvausvaatimuksia, pyydetään valitus ja mahdollinen korvausvaatimus kirjallisena, ja materiaali toimitetaan kaupungin vakuutusmeklarin

kautta kaupungin vakuutusyhtiön käsittelyyn. Vakuutusyhtiön käsittely ratkaisee, onko vahingossa aihetta rahalliseen korvaukseen asiakkaalle. Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta voidaan tarvittaessa pyytää kannanotto asiaan. Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta toimii maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa ja antaa lausuntoja siitä, onko eläinlääkärin menettelyssä ollut mahdollisesti kyse hoitovirheestä. Lausunnossa voidaan ottaa kantaa myös siihen, perustaako virhe vahingonkorvausvastuun. Lausunto ei ole sitova, eikä siinä oteta kantaa vahingonkorvauksen määrään. Vahingonkorvausasia voidaan lausuntomenettelystä riippumatta saattaa yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Lausunnosta peritään käsittelymaksu.

Asiakkaalle voidaan tilanteen mukaan antaa myös tietoa hänen oikeudestaan tehdä vapaamuotoinen kirjallinen kantelu läänineläinlääkärille tai valitus kuluttajariitalautakunnalle. Läänineläinlääkäri pyytää yleensä kantelun saatuaan asiasta kantelun kohteena olevan eläinlääkärin vastineen. Jos eläinlääkärin todetaan syyllistyneen virheeseen, voidaan hänelle antaa huomautus tai varoitus. Vakavien tai usein toistuvien virheiden johdosta läänineläinlääkäri voi esittää Ruokavirastolle praktiikkaoikeuksien poistamista eläinlääkäriltä. Läänineläinlääkäri ei voi määrätä asiakkaalle rahallista korvausta. Kantelun tekeminen on maksutonta.

Kuluttajariitalautakunta pyytää molemmilta riidan osapuolilta mielipiteet asiassa ja antaa asiasta lausunnon. Lautakunnan päätökset ovat suosituksia, mutta niitä noudatetaan hyvin, noin 80 %:ssa tapauksista. Käsittelyaika on muutamasta kuukaudesta reiluun vuoteen. Sekä kantelun tekeminen että kuluttajariitalautakunnalle valittaminen ovat maksuttomia.

Porissa kaupungin vakuutukset tehdään valtuustokausittain valittavaan vakuutusyhtiöön. Vakuutus kattaa kaupungin toiminnasta ulkopuolisille aiheutuneet vahingot vahingonkorvauslain edellyttämässä laajuudessa.

5.12.4 Toimitilat ja välineresurssit

Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnan on järjestettävä palveluja varten tarpeelliset toimitilat ja työvälineet. Valtakunnallisen ohjelman mukaan yhteistoiminta-alueella on tavoitteena pidettävä eläinlääkäreiden yhteisiä toimitiloja siellä, missä maantieteelliset etäisyydet eivät muodostu liian suuriksi. Porin seudulla eläinlääkäreiden vastaanottoja on neljä kappaletta. Vastaanotoista kahdella on mahdollisuus kahden eläinlääkärin työskennellä yhtäaikaa, mutta varsinaisia yhteisvastaanottoja ei yhteistoiminta-alueella ole.

Yhteistoiminta-alueen kahdella vastaanotolla on välineresurssit vaativan pieneläinpraktiikan harjoittamiseen (rtg, kuivakemia). Kahdella vastaanotolla ei ole resursseja vaativiin pieneläinleikkauksiin eikä pitkälle menevään diagnostiikkaan. Kaikilla eläinlääkäreillä on työnantajan puolelta mahdollisuus

perustason ultraäänilaitteen käyttöön potilasdiagnostiikassa. Työnantaja kustantaa kaikille vastaanotoille kiinteät kalusteet sekä pesu-, siivous- ja desinfektio- tarvikkeet ja aineet samoin kuin toimistotarvikkeet sekä käsi- ja wc-paperit ja karvanleikkurit tarvikkeineen pieneläimille. Ne tarvikkeet, joita eläinlääkäri käyttää yksittäisen asiakkaan hoidossa, esimerkiksi tiettyä leikkausta varten tarvittavat kertakäyttötarvikkeet, eläinlääkäri hankkii itse ja laskuttaa asiakkaalta. Kukin eläinlääkäri myös vastaa itse omasta lääke- ja tarvikevarastostaan.

Valtakunnallisen ohjelman mukaan yhteistoiminta-alueella tulisi olla käytettävissä hevosia varten pakkopilttuu tai vastaava rakenne, jossa tutkimus- ja hoitotoimenpiteet voidaan suorittaa vaarantamatta työ- ja potilasturvallisuutta. Samassa yhteydessä tulisi olla käytettävissä tilat, joissa hevosten kaataminen voidaan turvallisesti suorittaa. Tällä hetkellä kaupungineläinlääkärien käytössä ei tällaista klinikanomaista tilaa ole, vaan hevosten tutkiminen ja hoito tapahtuvat asiakkaan tiloissa.

Porin kaupunki ei hanki eläinlääkäripalveluja ostopalveluna, koska alueella ei ole yksityisiä yrittäjiä, joilta kaupungin olisi mahdollista ostaa päivystyspalvelua, jolle olisi herkästi haavoittuvan päivystysringin takia eniten tarvetta.

5.13 Seuranta, arviointi ja raportointi

Kunnaneläinlääkärit ilmoittavat aluehallintovirastoon sairaskäyntien ja terveydenhuoltokäyntien lukumäärät sekä tietyt kuukausiyhteenvedossa erikseen määritellyt taudit ns. kuukausi-ilmoituksella. Valvonta- ja kunnaneläinlääkärit huolehtivat lisäksi kukin omalta osaltaan eläinsuojelutarkastuskertomusten ja -päätösten, terveysvalvontaan liittyvien käyntien, tautiepäilyjen, ja muiden vastaavien asiakirjojen toimittamisesta aluehallintovirastoon tämän suunnitelman mukaisesti.

Praktikkoeläinlääkärit ovat velvollisia ilmoittamaan työnantajalle potilas-, terveydenhuolto- ja eläinsuojelu- ja eläintautivalvontakäyntiensä lukumäärän kunnittain ja jaoteltuna päivystys- ja virka-aikaisiin käynteihin erikseen sekä vastaanottokäynteihin ja käynteihin asiakkaan luona erikseen. Käyntimäärätiedot kootaan yhteen ja ne ilmoitetaan vuosittain yksikön toimintakertomuksessa, minkä lisäksi niitä käytetään eri tilastointitarkoituksiin sekä toiminnan suunnitteluun. Toimintakertomuksen hyväksyy ympäristöterveysjaosto, joka hyväksyy myös valvontasuunnitelman.

6. LIITTEET

1. Kohdekohtainen valvontasuunnitelma sisältäen riskinarvioinnin ja näytteenottosuunnitelmat
2. Talousveden näytteenottosuunnitelma
3. Uimaveden näytteenottosuunnitelma
4. Ehon resurssitarpeiden arviointi ja kohdeluettelot